

**Комунальний заклад Київської обласної ради
«Чорнобильський медичний фаховий коледж»**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
_____ Тетяна КРАВЧЕНКО
“__” _____ 20__р.

Циклова комісія *природничо-наукових та соціально-гуманітарних
дисциплін*

Галузь знань: 22 Охорона здоров'я
Спеціальність: 223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма: Лыкувальна справа
Освітньо-професійний ступінь: Фаховий молодший бакалавр
Вид освітньої компоненти: Нормативна
Мова викладання: Українська

Конспект лекцій з освітнього компонента

ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА

Викладачка основ правознавства,
Чернуха Валентина Миколаївна,
юрисконсульт

СХВАЛЕНО

на засіданні ЦК

природничо-наукових та
соціально-гуманітарних дисциплін

Протокол № __ від «__» _____ 2024 р.

Голова ЦК _____ Олександр ТОЛКАЧОВ

Лекція № 1

Тема лекції: Основи теорії держави і права України. Право, мораль, медична етика та деонтологія

Мета:

Після вивчення освітнього компонента *здобувачі освіти повинні знати:*

- головні загальнотеоретичні поняття теорії держави і права України;
- завдання, мету та основні положення (принципи), відповідно до яких здійснюються правовідносини в Україні;

Здобувачі освіти повинні вміти:

- своєчасно та правильно виявляти, перевіряти та оцінювати докази та фактичні обставини, які виникають у процесі практичної роботи та життя;
- правильно вибирати та аналізувати правові норми в процесі їх фактичного застосування;
- приймати законні, обґрунтовані та доцільні рішення з усіх питань, які виникають повсякденно в реальному житті;
- набути твердих навичок з використання отриманих знань у стандартних ситуаціях — під час виконання вправ, розв'язання задач, аналізу навчальних тестів, що дасть змогу орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях і приймати правильні рішення.

Здобувачі освіти повинні бути проінформовані про:

- зміни у законодавстві України;
- діяльність конгресів, симпозіумів, з'їздів, конференцій тощо, що стосуються законодавства України;

Результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

План лекції

1. Передумови виникнення держави і права в Україні.
2. Теорії походження держави.
3. Відмінності держави від соціальної організації первісного суспільства.
4. Держава : поняття ознаки та функції.
5. Правова держава : поняття ознаки.
6. Право поняття ознаки та суть.
7. Мораль і право в системі соціальних норм.
8. Норми права та структура норми права.
9. Джерела (форми) права.
10. Система права, правова система.
11. Правові відносини : поняття склад, види.
12. Правопорушення та юридична відповідальність.

Зміст лекції:

1. Передумови виникнення держави і прав та розвитку України. Первісно-общинний лад:

1. Основні форми організації людського суспільства:

рід, плем'я, союзи племен.

Соціальні норми, які діяли в первісно-общинному ладі:
звичаї, традиції.

Роль суспільних поділів праці в переході від первіснообщинного ладу до нової формації.

Важливу роль переходу від первіснообщинного ладу до нового способу виробництва відіграв **Великий поділ праці:**

- Землеробство відокремилось від скотарства;
- Ремесло від землеробства;
- Формується нова група людей – купці.

З'являється приватна власність і суспільство розколюється за майновою ознакою: на багатих і бідних (їх інтереси ніяк не збігаються, одні намагаються змінити своє залежне становище інші – зміцнити власні економічні переваги.

2. Теорії походження держави.

Теологічна (релігійна) теорія.

Патріархальна теорія (переростання сім'ї в державу)
Договірна теорія (теорія суспільного поділу)
Теорія насильства (держава як апарат керування переможеними)
Психологічна теорія (Внаслідок властивостей психіки людини- тяжіння до покори, постійна потреба в керівництві)
Органічна теорія(подібно до біологічного організму держава народжується росте, розвивається)
Технократична теорія(держава результат спілкування людини з технікою)
Матеріалістична теорія (виникла з економічних причин, результат суспільного поділу праці, поява надлишкового продукту, приватної власності, поява класів)

3. Відмінності держави від соціальної організації людського суспільства:

Розподіл населення за територіальною ознакою;
Особливий апарат управління і примусу, підвладний державі;
Кошти,необхідні для утримання державного механізму за рахунок податку з населення;
Права (правила поведінки) необхідні для упорядкування суспільних відносин (норми права, нормативно правові документи)

4. Держава: поняття ознаки, функції.

Термін «Держава» в юридичній та іншій науковій літературі тлумачать по різному. Його розглядають в таких наченнях:

Субстанціональному (держава –це організоване в певні корпорації населення, що функціонує в просторі і часі).

Атрибутивному (держава-це устрій певних суспільних відносин, офіційний устрій певного суспільства).

Інституціональному (держава -це апарат публічної влади, державно-правові органи, що здійснюють державну владу)

міжнародному (держава-це суб'єкт міжнародних відносин, як єдність території, населення і суспільної влади).

Отже, **Держава** – особлива політико-територіальна організація, що володіє суверенітетом, спеціальним апаратом управління та примусу і здатна надавати своїм велінням загальнообов'язкової сили для всього населення країни.

Ознаки держави:

- Суверенітет (під яким розуміють верховенство, незалежність і єдність державної влади).
- Територія й населення країни.
- Апарат управління і примусу.
- Здатність видавати загальнообов'язкові правила поведінки.
- Можливість виражати і захищати інтереси певної частини населення (носії влади відокремлені від громадянського суспільства).

- Здатність збирати податки, робити позики, давати кредити.

Функції держави – це основні напрямки її діяльності по забезпеченню потреб і інтересів суспільства. Їх багато, але умовно їх можна поділити на 2 категорії: внутрішні і зовнішні.

- внутрішні (економічна, політична, соціальна, юридична, культурологічна)
- зовнішні (захист державного суверенітету, захист прав і свобод на міжнародній арені, запобігання війнам, міжнародне співробітництво, забезпечення мирного існування держав).

Класифікація держав за їх формою

Форма держави – це порядок організації та здійснення державної влади в країні.

Форми ДУ:

Прості (унітарні) – це такі держави, в яких існує повна політична єдність всього населення, окремі території якої не мають суверенітету і ознак державності (Україна, Польща, Литва тощо).

Складні:

Федерація - держава в якій її суверенні складові мають за мету збереження цілісності держави, для цього утворює єдині союзні (федеральні) органи влади (США, Індія, Німеччина, росія тощо).

Конфедерація - добровільний союз суверенних держав, які у цьому союзі зберігають свою незалежність, а об'єднанні органи утворюються з метою координації їх дій.

Імперія – складне державне утворення, в якому існують залучені силою залежні від одного центру (колоніальні) території інших держав або народів, які використовуються як засіб існування цього центру.

Держави відрізняються між собою формами державного правління.

Форми державного правління – це порядок утворення і організації вищих органів влади в державі.

Найпоширеніші форми :

1) Монархія – це така форма правління, за якої вся влада в державі належить одній особі.

Види монархій :

Деспотична (монарх має необмежену владу)

Теократична (монарх є одночасно і релігійною головою)

Тиранічна (коли влада однієї особи досягається силовим шляхом)

Конституційна або Парламентська (діяльність монарха обмежується конституцією або парламентом)

Дуалістична (монарх формує уряд, в такій державі 2 вищих держ.органів: монарх і уряд)

2) Республіка – це така форма правління, за якої вища державна влада здійснюється колегіальним органом, який обирається народом (глава держави також обирається народом).

Існує багато видів республік, але найхарактернішими є 3:

- Президентська (обраний народом президент одночасно очолює уряд)
- Парламентська (парламент обирає уряд, який повністю йому підзвітний)
- Президенсько-парламентська (є президент, уряд очолює прем'єр-міністр, кандидатуру якого подає президент, але затверджується парламентом)

Форма державного режиму – це порядок здійснення державної влади у певні способи:

Демократичні (демократично-консервативні, демократично-ліберальні, демократично-радикальні)

Авторитарні (антидемократичні) (деспотичні, військово-диктаторські, тоталітарні, фашистські, расистські)

5. Правова держава : поняття, ознаки.

Правова держава – це така форма організації та діяльності державної влади, яка у відносинах з індивідами та різноманітними їх об'єднаннями ґрунтується на нормах права. В правовій державі юридичними засобами реально здійснюється захист основних прав і свобод людини і громадянина.

Ознаки:

- Верховенство закону у всіх сферах суспільного життя.
- Розподіл суверенної державної влади, яка належить народу на законодавчу, виконавчу, судову.
- Верховенство громадянського суспільства над державою та її апаратом.
- Юридичне закріплення прав та обов'язків людини і громадянина в законах.
- Взаємна повага та відповідальність держави і особи (як держава ставиться до особи так і особа ставиться до держави).
- Управління суспільством за допомогою демократичних, правових норм.
- Наявність ефективної системи правопорядку, правової охорони, правової законності.
- Пріоритет людських цінностей над класовими, клановими, груповими.

6. Право: поняття, ознаки та суть.

Право - система загальнообов'язкових правил поведінки, які встановлюються, охороняються державою, виражають загальні і індивідуальні інтереси населення країни і виступають державним регулятором суспільних відносин.

Ознаки права:

- Нормативність
- Формальна визначеність
- Системність
- Санкціонованість державою
- Забезпеченість силою державного примусу

Функції права - це основні напрями впливу на державні органи, особу, суспільні відносини.

Суспільноюридичні – регулятивна, захисна.

Загальносоціальні (вплив на суспільне життя виключаючи застосування спец. юридичних засобів) – гуманістична, організаційно- управлінська, інформаційно- орієнтаційна, пізнавальна, ідеологічно-виховна.

7. Мораль і право в системі соціальних норм.

Порівняльна характеристика норм права і норм моралі.

Норми права	Норми моралі
Формується держ. органами	Існує в будь якому суспільстві (ще до виникнення держави)
Держ органи виражають волю держави	Відображають волю всього суспільства
Визначені форми (закон, указ та ін.)	Існують у свідомості людей, формального визначення не мають
Набувають чинності, змінюються, скасовуються офіційно, в визначеному порядку	Складаються, поширюються, відмирають поступово
Загальнообов'язкові	Незагальнообов'язкові
Забезпечуються заходами державного впливу	Забезпечуються звичаями, внутр. мотивами

Визначають права і обов'язки суб'єктів	Є загальними правилами поведінки суб'єктів

8. Норми права та структура норм права.

Норми права - офіційне формально визначене, загальнообов'язкове правило поведінки, яке санкціонується державою, охороняється нею від порушень, спрямоване на регулювання найважливіших суспільних відносин і охорону соціальних цінностей шляхом встановлення юридичних прав і обов'язків суб'єктів права (державою регулюють суспільні відносини через за допомогою певних правил поведінки – норм права).

Структура норми права : гіпотеза (якщо), диспозиція (то), санкція (наслідки).

Наприклад: Якщо медичному працівнику у зв'язку з виконанням своїх професійних обов'язків стали відомі дані про захворювання пацієнта, то медичний працівник зобов'язаний не розголошувати дану інформацію, а у противному разі медичний працівник винний у розголошенні даних, несе відповідальність згідно чинного законодавства.

9. Джерела (форми) права – це засоби його зовнішнього вираження за допомогою яких право набуває формальної визначеності та загальнообов'язковості:

Правовий звичай (правило поведінки, яке склалося внаслідок його застосування протягом тривалого часу, ніде не прописане в нормативних документах).

Судовий прецедент (рішення по судовій справі, що є обов'язковим для суддів при вирішенні аналогічних справ).

Нормативний договір (угода сторін в якій встановлюються, змінюються, скасовуються НП).

Нормативно- правовий акт (акт правотворчої діяльності органів держ. влади, який встановлює, змінює, скасовує НП).

10. Система права, правова система.

Система права – це обумовлена характером суспільних відносин внутрішня будова (структура) права, що полягає в об'єднанні правових норм в інститути, підгалузі, галузі права.

Система права складається з:

Норми права (первинна ланка)

Правовий інститут (сукупність правових норм, що становлять частину галузі права і регулюють окремий вид суспільних відносин)

Підгалузь права (відособлена частина галузі права, що регулює окремі великі сфери суспільних відносин)

Галузь права (сукупність правових норм, що становлять самостійну частину системи права, яка регулює однорідну сферу суспільних відносин).

Предмет правового регулювання – це визначена сфера суспільних відносин, які врегульовує дана галузь.

Метод правового регулювання – це сукупність прийомів, засобів, способів, впливу на визначену сферу суспільних відносин.

Правова система - це сукупність юридичних норм, принципів, інститутів, правових установок і поглядів, гіпотез, ідей, правової культури.

11. Правовідносини : поняття , склад, види.

Правовідносини – це такі суспільні відносини, в яких сторони пов'язані між собою взаємними юридичними правами і обов'язками, що охороняються державою.

Склад правовідносин:

Суб'єкти правовідносин (суб'єкти права) – це учасники (сторони) правовідносин, які пов'язані між собою взаємними суб'єктивними правами і юридичними обов'язками (повинні бути правоздатними і дієздатними).

Об'єкти правовідносин – це соціальні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у правовідносини.

Види правовідносин:

За функціональною спрямованістю норм права

Регулятивні виникають в результаті здійснення правових дій (наприклад перегляд фільму в кіно за придбаним квитком)

Охоронні – виникають як реакція держави на протиправні дії суб'єкта (наприклад накладення штрафу за перехід вулиці на червоне світло світлофора).

За галуззю норм права:

Конституційно-правові

Адміністративно-правові

Кримінально-правові і т.п.

За кількістю суб'єктів:

Прості (2 суб'єкта)

Складні (3 і більше)

За волевиявленням сторін:

Договірні

Управльнські (конфіскація майна за вироком суду)

12. Правопорушення та юридична відповідальність.

Правопорушення – це поведінка суб'єкта, яка порушує правові норми. Це суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність) яке призводить, або може призвести до шкідливих наслідків.

Ознаки правопорушення : суспільне небезпечність, протиправність, винність, караність.

Склад правопорушення : об'єкт, суб'єкт, об'єктивна, суб'єктивна сторона.

Види правопорушень : проступки та злочини.

Проступки : адміністративні, дисциплінарні, цивільно-правові.

Злочини: невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі, особливо тяжкі.

Юридична відповідальність . Підставою – є наявність у діях суб'єкта складу правопорушення. Види відповідальності : кримінальна, адміністративна, цивільно - правова , дисциплінарна.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке держава?
2. Які причини й закономірності виникнення держави та права?
3. У чому полягають переваги й недоліки основних теорій походження держави?
4. Як співвідносяться соціальна, політична й державна влада?
5. Яке місце посідає держава у політичній системі?
6. Охарактеризуйте основні ознаки держави.
7. Які види державних органів існують в Україні?
8. У чому полягають основні проблеми формування громадянського суспільства й правової держави в Україні?
9. Що таке право?
10. Яке місце посідають норми права в системі соціальних норм?
11. У чому полягає відмінність права від моралі?
12. Як ви розумієте поняття лікарська етика та медична деонтологія?
13. У чому полягає суть правової і політичної культури медичного працівника?
14. Джерела права.
15. Правовідносини: поняття, склад, види.
16. Що таке правопорушення? Види, ознаки.
17. Юридична відповідальність . Поняття, ознаки, види.

2. Завдання

1. Держава існувала завжди?

а) так

б) ні

2. Власність та її власника захищає?

- а) влада
- б) держава
- в) суспільство

3. Суб'єкт влади це той, що підкоряється владі чи той , що є носієм влади?

4. Організоване в певні корпорації населення, що функціонує в просторі і часі це

- а) держава
- б) політика
- в) політична система

5. Основні напрямки діяльності держави, що характеризують її призначення у суспільстві це:

- а) ознаки держави
- б) функції держави
- в) форма держави

6. Форма держави це :

- а) відмінні риси політичного інституту
- б) спосіб організації та здійснення влади

7. Перерахуйте форми держави

8. За формою правління держави поділяються :

- а) монархія
- б) республіка

9. Республіки бувають:

10. Загальні правила поведінки у суспільстві, що забезпечуються різними засобами впливу це

- а) соціальні норми

б) норма права

в) правова система

11. Спосіб вираження та закріплення правових норм є

а) галузь права

б) норма права

в) джерело права

12. Правовий звичай, правовий прецедент це

а) галузь права

б) інститут права

в) джерело права

13. Свобода громадян це

а) об'єкт права

б) суб'єкт права

14. Властивість мати юридичні права та обов'язки

а) правоздатність

б) дієздатність

15. Властивість здійснювати юридичні права та обов'язки

а) правоздатність

б) дієздатність

16. Складові правової норми:

а) зміст

б) гіпотеза

в) диспозиція

г) санкція

17. Форма організації та діяльності державної влади, яка у відносинах з індивідами та різноманітними їх об'єднаннями ґрунтується на нормах права це _____

18. Громадянин С. перейшов вулицю на червоний сигнал світлофора, визначте суб'єкт та об'єкт права

19. Продовжіть речення Держава виникла в результаті _____

20. норми поведінки мед. працівників, що зобов'язують їх підвищувати якість лікування й усувати наслідки неповноцінної мед. допомоги

- а) мораль
- б) лікарська деонтологія
- в) правова культура

21. Право відповідає нормам моралі:

- а) так
- б) ні

22. Найдавніші є норми права чи моралі?

23. Усвідомлене дотримання норм права це

- а) правова культура
- б) правосвідомість
- в) страх покарання

3. Понятійний диктант

Дайте визначення поняттям та термінам:

Держава, право, мораль, правова держава, механізм держави, апарат держави, правові норми, функції права, джерела права, правопорушення, юридична відповідальність, медична діяльність, деонтологія, галузь права, правова культура, лікарська етика.

4. виправте помилки

1. Під час контрольної роботи з правознавства Сергій написав наступне:

«Держава для регулювання відносин між людьми встановлює соціальні норми – правові і моральні, підтримання яких покладається на громадські органи. Правовим нормам властиві такі ознаки, як нормативність, формальна визначеність, індивідуальність, системність, відповідність ідеалам справедливості і свободи».

Правильна відповідь: Держава для регулювання відносин між людьми встановлює правові норми.

2. Під час контрольної роботи з правознавства Яна написала наступне:

«Людське суспільство з часу виникнення держави виробило соціальні норми – звичаї, традиції, релігійні, моральні норми для регулювання суспільних відносин.

Правильна відповідь: соціальні норми регулювали суспільні відносини до виникнення держави.

5. Знайдіть помилки в реченнях

1. З появою держави продовжують існувати неписані правила поведінки – звичаї.
2. За сферами суспільного життя функції держави поділяються на внутрішні та зовнішні.
3. Обмежена монархія – це така форма правління, за якої повноваження верховної влади здійснюють виборні органи, що обираються населенням на відповідний термін.
4. Тоталітарному режиму притаманна наявність політичних меншостей, функцією яких є опозиційна діяльність та позитивна критика державного керівництва.

6. Визначте об'єкти, суб'єкти та юридичний зміст правовідносин.

Визначте юридичні факти, які стали підставою виникнення правовідносин.

1. Купівля авто.
2. Поїздка в громадському транспорті.
3. Заняття в приватній спортивній школі.

7. Визначте правовідносини в тексті та розкрийте їх склад. Охарактеризуйте підстави виникнення цих правовідносин.

Сьогодні у Артема день народження. Його привітали рідні і друзі. Найкращий друг Діма подарував книжку аніме, для його колекції. Артем дуже зрадів подарунку.

Література :

Навчальна :

Основи права і законодавства в охороні здоров'я -Підручник
Л.Є.Братанюк,2010 Медицина 10- 43с.

Основи права України – Навчальний посібник для медичних закладів освіти
О.І.Комаров 2004 Здоров'я 99 с.

Допоміжна:

Основи правознавства – Навчальний посібник Авторський колектив:
В.П.Пастухов, В.Ф.Пеньківський та 15н..2005 Алерта 347 с.

Основи правознавства- Навчальний посібник В.П.Пастухов,
В.Ф.Пеньківський, М.Ю.Наум 2000 Знання 309 с.

ЛЕКЦІЇ № 2

Тема лекції Основи конституційного права України. Права та обов'язки медичних працівників. Захист прав пацієнта

Мета:

Після вивчення освітнього компонента *здобувачі освіти повинні знати:*

- головні загальнотеоретичні поняття галузі конституційного права, їх тлумачення та категорії;
- завдання, мету та основні положення (принципи), відповідно до яких здійснюються конституційні правовідносини в Україні;
- основні правила та процедури прийняття рішень та складання для їх закріплення відповідних документів з усіх питань, що виникають під час їх розгляду.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- своєчасно та правильно виявляти, перевіряти та оцінювати докази та фактичні обставини, які виникають у процесі практичної роботи та життя;
- правильно вибирати та аналізувати правові норми в процесі їх фактичного застосування;
- приймати законні, обґрунтовані та доцільні рішення з усіх питань, які виникають повсякденно в реальному житті;
- набути твердих навичок з використання отриманих знань у стандартних ситуаціях — під час виконання вправ, розв'язання задач, аналізу навчальних тестів, що дасть змогу орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях і приймати правильні рішення.

Здобувачі освіти повинні бути проінформовані про:

- зміни у законодавстві України;
- діяльність конгресів, симпозіумів, з'їздів, конференцій тощо, що стосуються законодавства України;

Результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

План лекції

1. Поняття, предмет конституційного права.
2. Визначення поняття «Конституція» її політичне та юридичне значення .
3. Структуру Конституції України.
4. Державні символи України.
5. Конституційно- правовий статус людини і громадянина в Україні.
6. Громадянство в Україні як постійний зв'язок особи і держави.
7. Права та обов'язки медичних працівників.
8. Визначення поняття «пацієнт». Права пацієнта.

Зміст лекції

1.Конституційне право: поняття предмет, метод.

Конституційне право як галузь права і законодавства – система правових норм, нормативно - правових актів та інших джерел, що регулюють відносини пов'язані з основами конституційного ладу, правового статусу особи, народовладдям, територіальним устроєм суспільства і держави.

Предмет конституційного права України – особливе коло суспільних відносин, що виникають в процесі організації та здійснення державної влади в Україні.

Конституційно - правові відносини – це суспільні відносини, врегульовані конституційно-правовими нормами, суб'єкти яких мають взаємні права та обов'язки .

Метод конституційно-правового регулювання – це сукупність способів, і засобів за допомогою яких упорядковуються суспільні відносини.

2.Визначення поняття «Конституція», її політичне та юридичне значення.

Конституція – політичний нормативно - правовий акт держави, що закріплює основи суспільного ладу, державний устрій, систему, порядок утворення,

принцип організації і діяльності державних органів, виборчу систему, права та обов'язки громадян. Конституція України прийнята 28.06.1996 року.

Види:

1. За юридичними формами:
 - писані,
 - неписані
2. За способом їх прийняття, зміни та скасування :
 - гнучкі
 - жорсткі.
3. За рівнем втілення конституційних приписів :
 - фіктивні
 - нефіктивні.

Функції Конституції – це основні напрями її впливу на суспільні відносини (установча, охорона, ідеологічна, політична, правотворча, економічна)

3. Структура Конституції України

Чинна Конституція України складається з **14 розділів**

Тексту Конституції передуює Преамбула - це вступна частина Конституції, яка містить норми, що проголошують цілі прийняття Конституції, її основні принципи.

Розділ I. «Загальні засади» містить статті, що визначають основи суспільного ладу, громадянства, положення, що стосуються суверенітету України, соціального захисту громадян, екологічної безпеки, статті, що визначають державну символіку.

Розділ II. «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» містить норми, що визначають основні особисті, політичні, економічні, соціальні права і свободи громадян, гарантії їх здійснення та конституційні обов'язки людини і громадянина. Це є найбільший за обсягом розділ Конституції.

Розділ III. «Вибори. Референдум» присвячений регулюванню порядку проведення виборів і референдумів як основних форм волевиявлення.

Розділ IV. «Верховна Рада України» закріплює порядок утворення та роботи єдиного законодавчого органу України – Верховної Ради, її склад, компетенцію, а також статус народного депутата України.

Розділ V. «Президент України» містить норми, що регулюють правове становище Президента України, порядок його обрання, компетенцію, умови припинення його повноважень.

Розділ VI. «Кабінет Міністрів України. Інші органи виконавчої влади» присвячений порядку утворення, діяльності та компетенції українського уряду, місцевих державних адміністрацій, порядку припинення діяльності цих органів.

Розділ VIII. «Правосуддя» містить норми, що регулюють порядок утворення і функціонування органів правосуддя, визначають статус суддів.

Розділ IX. «Територіальний устрій України» закріплює принципи та систему адміністративно-територіального устрою України.

Розділ X. «Автономна Республіка Крим» містить норми, що визначають становище цієї автономії, її компетенцію, основи взаємовідносин між Україною і Автономною Республікою Крим, повноваження органів влади автономії.

Розділ XI. «Місцеве самоврядування» містить норми, що визначають систему органів місцевого самоврядування, їх склад, статус депутатів, а також повноваження цих органів.

Розділ XII. «Конституційний Суд України» визначає склад та повноваження Конституційного Суду, встановлює гарантії незалежності та недоторканності суддів.

Розділ XIII. «Внесення змін до Конституції України» встановлює порядок подання до Верховної Ради України законопроектів про внесення змін і доповнень до Конституції та порядок їх розгляду.

Розділ XIV. «Прикінцеві положення» вказує, що Конституція набуває чинності з дня її прийняття, а день прийняття Конституції є державним святом – Днем Конституції.

Розділ XV. «Перехідні положення» закріплює порядок введення в дію тих норм Конституції, які не можуть бути реалізовані негайно, та вирішення інших питань, що виникли у зв'язку з прийняттям нової Конституції.

4. Державні символи

Відповідно до ст. 20. Конституції України Державними символами є: Державний Прапор, Державний Герб, Державний Гімн.

Державний Прапор України – стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів, був затверджений ВРУ 28.01.1992 р. Офіційним днем Державного прапора є 23 серпня.

Великий Державний Герб України, згідно із статтею 20 Конституції України, встановлюється з урахуванням малого Державного Герба, як його головного елемента, і герба Війська Запорізького, і затверджується не менше як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України. Затверджений ВРУ 19.02.1992 р.

Державний Гімн України — національний гімн на музику Михайла Вербицького із словами Павла Чубинського.

15 січня 1992 музична редакція Державного гімну була затверджена Верховною Радою України, що знайшло своє відображення у Конституції України. Проте, тільки 6 березня 2003 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про Державний гімн України».

5. Конституційно- правовий статус людини і громадянина в Україні відображає закріплення в Конституції становище людини і громадянина.

Під цим статусом розуміють загальні, базові засади за допомогою яких у Конституції та законах України визначаються основні права, свободи й

обов'язки людини і громадянина, гарантії їх здійснення. Можливості мати, володіти, користуватися і розпоряджатися економічними, політичними, соціальними та культурними цінностями й благами.

До структури конституційно- правового статусу належить :

- Правосуб'єктивність (правоздатність та дієздатність) ;
- Принципи конституційно- правового статусу людини і громадянина;
- Громадянство особи;
- Конституційні права і свободи людини і громадянина та гарантії їх реалізації;
- Конституційні обов'язки людини і громадянина.

Конституційні принципи правового статусу людини і громадянина (здійснюють правове регулювання відносин між особою і державою) : рівність, невіджуваність і непорушність, невичерпність, гарантованість і нескасованість, недопустимість обмеження змісту та обсягу прав і свобод, єдності прав і обов'язків особи.

Види прав : громадянські, політичні, економічні, соціальні, екологічні, культурні.

Обов'язки :

- поважати права і законні інтереси інших людей;
- дотримуватись Конституції та законів,
- зберігати природу та охороняти її багатства,
- сплачувати податки, збори,
- подавати декларації про свій майновий склад і доходи,
- служити у Збройних силах України,
- захищати Вітчизну.

Громадянство України – це необмежений у просторі і часі правовий зв'язок особи з конкретною державою, який обумовлює поширення на особу всіх конституційних прав і свобод.

Громадянами України є :

Усі громадяни колишнього СРСР, які на момент проголошення незалежності України (24 серпня 1991 р) постійно проживали на території України ;

Особи, які на момент набрання чинності Законом України «Про громадянство» (13 листопада 1991 р) проживали в Україні і не були громадянами інших держав,

Відповідно до міжнародних договорів України.

Необхідними умовами прийняття громадянства є :

Відмова від громадянства інших держав;

постійне проживання на території України протягом останніх 5 років;

Володіння українською;

наявність законних джерел для існування;

визнання і виконання законів та Конституції України.

Громадянство України припиняється :

- внаслідок відмови від громадянства, тобто на прохання самого громадянина;

- внаслідок втрати громадянства, тобто його припинення без відповідного волевиявлення особи (громадянин вступив на службу до будь-яких органів іноземної держави без відповідної згоди на те органів України) ;
- набув громадянство внаслідок подання завідомо неправдивих відомостей або фальшивих документів;
- перебуває за межами України протягом 5 років не став на консульський облік.

Тестові завдання

1. Права і свободи людини є:

- а) невідчужуваними;
- б) непорушними;
- в) правильно все вищевикладене?

2. Конституційні права і свободи:

- а) гарантуються; б) декларуються; в) плануються?

3. Права і свободи людини і громадянина, закріплені Конституцією України:

- а) є вичерпними;
- б) не є вичерпними;
- в) законодавством не визначено?

4. Під час прийняття нових законів або внесення змін до чинних законів не допускається:

- а) звуження змісту існуючих прав і свобод;
- б) звуження обсягу існуючих прав і свобод;
- в) правильно все вищевикладене?

5. Кожна людина має право:

- а) на вільний розвиток своєї особистості без обмежень;
- б) на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей;

6. Громадяни згідно з Конституцією:

- а) мають рівні конституційні права і свободи;
- б) рівні перед законом;
- в) правильно все вищевикладене?

7. Кожний має право на власність, що передбачає:

- а) володіти;
- б) користуватися;
- в) розпоряджатися;
- г) правильно все вищевикладене?

8. Громадяни, для задоволення своїх потреб, об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону можуть:

- а) володіти; б) користуватися; в) розпоряджатися?

9. Використання власності не може завдавати шкоди:

- а) правам, свободам та гідності громадян;
- б) інтересам суспільства;
- в) екологічній ситуації;
- г) правильно все вищевикладене?

10. Право на працю включає в себе:

- а) можливість заробляти собі на життя;
- б) вільний вибір виду праці чи згоду на працю;
- в) правильно все вищевикладене?

11. Що не вважається примусовою працею:

- а) військова служба;
- б) альтернатива (невійськова) служба;
- в) робота чи служба, яка виконується за вироком суду;
- г) робота, яка виконується відповідно до законів про воєнний і надзвичайний стан;

д) правильно все вищевикладене?

12. Громадянин України може бути позбавлений громадянства:

- а) за вчинення тяжкого злочину;
- б) за державну зраду;
- в) у разі тривалого проживання за межами України;
- г) не може бути позбавлений громадянства.

13. Право на своєчасне одержання винагороди за працю Конституцією:

- а) декларується;
- б) захищається;
- в) не регламентовано.

14. Кожен має право на:

- а) гідний життєвий рівень;
- б) достатній життєвий рівень;
- в) правильно все вищевикладене?

15. Що включає в себе достатній життєвий рівень:

- а) достатнє харчування; б) одяг; в) житло; г) правильно все вищевикладене?

16. Яка освіта є обов'язковою:

- а) неповна середня;
- б) повна загальна середня;
- в) початкова.

17. Кожному гарантовано право:

- а) знати свої права;
- б) знати свої обов'язки;
- в) знати свої обов'язки і права?

18. Громадянин України:

- а) не може бути виданий іншій країні;
- б) може бути виданий за вчинення тяжкого кримінального злочину на підставі міждержавної угоди;
- в) може бути виданий за вчинення злочину проти людства чи військового злочину на підставі рішення міжнародного договору?

19. Які права мають в Україні іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах:

- а) визначається угодою України з відповідною державою;
- б) мають ті самі права, що громадяни України, крім винятків, які встановлені Конституцією, законами та міжнародними договорами;
- в) мають лише права, що спеціально зазначені в Конституції, законах та міжнародних договорах?

20. Право на життя означає:

- а) ніхто не може бути позбавлений життя ні в якому випадку;
- б) ніхто не може бути свавільно позбавлений життя?

21. Медичні, наукові та інші дослідження над людьми:

- а) заборонені;
- б) можуть проводитися лише для вирішення особливо важливих проблем, що мають значення для всього людства;
- в) можуть проводитися у виняткових випадках за спеціальним дозволом Верховної ради чи Президента;
- г) можуть проводитися за вільною згодою піддослідного?

22. Рішення про арешт або тримання під вартою приймається:

- а) органами слідства чи дізнання;
- б) прокуратурою за поданням органів чи дізнання;
- в) судом

23. Протягом якого часу судом має бути перевірена законність затримання чи арешту особи:

- а) 12 годин;
- б) 24 годин;
- в) 36 годин;
- г) 48 годин;
- д) 72 годин?

24. Користуватися правовою допомогою захисника громадянин має право:

- а) з моменту арешту чи затримання;
- б) з моменту закінчення слідства;
- в) під час суду?

25. Для проведення яких дій потрібне рішення суду:

- а) проведення огляду чи обшуку житла;
- б) прослуховування телефонних розмов;
- в) перегляду листування;
- г) арешту чи тримання під вартою;
- д) для всіх вищеназваних дій?

26. Чи може бути обмежене право на свободу слова та думки, вільне висловлення своїх поглядів і переконань:

- а) не може бути обмежене;
- б) може бути обмежене за рішенням Конституційного Суду;
- в) може бути обмежене в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності та громадського порядку?

27. Свобода світогляду та віросповідань передбачає:

- а) свободу сповідувати будь – яку релігію чи не сповідувати ніякої;

- б) безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і релігійні обряди;
- в) вести релігійну пропаганду;
- г) усе вищезазначене?

28. Чи можливе звільнення від своїх обов'язків за мотивами релігійних переконань:

- а) неможливе ні в якому разі;
- б) неможливе, крім випадку заміни виконання військового обов'язку альтернативною службою;
- в) можливе лише в окремих випадках на підставі вмотивованого рішення суду?

29. Основними функціями політичних партій в Україні є:

- а) задоволення спільних інтересів та потреб громадян;
- б) сприяння формуванню та виявленню політичної волі громадян, участь у виборах;
- в) захист професійних інтересів громадян?

30. Для утворення профспілок треба мати дозвіл:

- а) загального суду;
- б) Конституційного Суду;
- в) органу місцевого самоврядування;
- г) місцевого органу державної влади;
- д) дозвіл не потрібний?

31. Із зазначеного переліку визначте органи та установи, в яких заборонено створення і діяльність організаційних структур політичних партій:

- а) Конституційний Суд;
- б) обласна державна адміністрація;
- в) Верховна Рада України;

д) районний відділ внутрішніх справ;

г) Центральний Комітет профспілки працівників залізничного транспорту?

32. Для проведення мирних походів, мітингів демонстрацій потрібно:

а) отримати завчасний дозвіл органу виконавчої влади чи місцевого самоврядування;

б) завчасно попередити про проведення заходу орган виконавчої влади чи місцевого самоврядування;

в) отримання дозволу чи повідомлення не є обов'язковими;

33. Ті, хто працюють, мають право на страйк з метою;

а) захисту економічних і соціальних прав;

б) захисту політичних та економічних прав;

в) захисту політичних, економічних, соціальних прав;

34. Держава забезпечує право на житло шляхом:

а) створення умов для самостійного будівництва, придбання чи оренди житла;

б) надання безплатного чи за доступну плату житла громадянам, що потребують соціального захисту;

в) використовуються обидва шляхи;

35. Батьки зобов'язані утримувати своїх дітей до:

а) здобуття середньої освіти;

б) досягнення повноліття;

в) отримання самостійного джерела доходів?

36. Чи має право громадянин звертатися для захисту своїх прав до міжнародних судових установ:

а) має право звертатися у будь-яких випадках;

б) має право лише після використання всіх національних засобів правового захисту;

в) Конституцією не визначено?

37. Чи мають закони зворотну силу:

- а) не мають ні в яких випадках;
- б) повинно бути визначено в самому законі;
- в) мають зворотну силу, якщо пом'якшують чи скасовують відповідальність

38. Як тлумачать сумніви щодо доведеності вини особи:

- а) тлумачаться на користь звинуваченого;
- б) тлумачаться проти обвинуваченого;
- в) тлумачення сумнівів визначається судом залежно від обставин справи

39. Які конституційні обов'язки встановлено Конституцією України:

- а) обов'язок захищати Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність держави;
- б) не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині;
- в) сплачувати податки і збори;
- г) дотримуватися Конституції та законів України;
- д) правильно все вищевикладене?

Методичні вказівки до заняття № 2

При розкритті **першого питання** необхідно з'ясувати що таке «права людини» і порівняти цей термін з іншим – «права громадянина», простежити процес виникнення і розвитку прав і свобод людини. Маючи на увазі те, що сучасне міжнародне співтовариство робить значні зусилля щодо забезпечення прав людини – визначити основні форми співробітництва держав і міжнародних організацій в цій сфері, обґрунтувати необхідність створення міжнародних правових стандартів.

У **другому і третьому питаннях** слід розглянути сутність основних прав і свобод людини і громадянина в Україні, дати їм класифікацію.

При підготовці **четвертого питання** варто ознайомитись із статтями 65 – 68 Конституції України, усвідомити, яким чином права людини пов'язані з обов'язками.

Проаналізувати основні обов'язки громадян України та їх особливості.

В **останньому питанні** треба перейти до висвітлення механізму реалізації прав і свобод людини, основних гарантій забезпечення їх на практиці. Показати роль органів державної влади, місцевого самоврядування недержавних правозахисних організацій у захисті прав і свобод. Звернути увагу на основні порушення прав громадян, які існують в Україні

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.
2. Порівняйте поняття «людина», «особа», « громадянин»
3. Які види прав і свобод людини і громадянина закріплені в Конституції України.

Запитання та завдання

1. Порівняйте значення понять : «людина», « громадянин», « особа».
2. Чим відрізняються поняття громадянство та підданство ?
3. Порівняйте правовий статус громадяни і осіб, що не мають громадянства в Україні ? Чому держава обмежує окремі права та обов'язки осіб, що не мають громадянства?
4. Чому виникла потреба в прийнятті Закону України «Про громадянства України» ?
5. У чому виявляється демократизм Закону України «Про громадянство України» ?
6. Як в Україні вирішено питання подвійного громадянства ?
7. Хто та в яких випадках стає громадянином України ?
8. Чи можлива втрата українського громадянства ?
9. Хто вирішує питання пов'язані з громадянством України ?
10. Визначте, в яких випадках із зазначених випадків особа має право на українське громадянство:

- батьки дитини є громадянами України, але в момент народження постійно проживають в США ?
- батько дитини громадянин ФРН, мати – громадянка України, живуть в Польщі;
- дівчина громадянка України одружилася з громадянином Єгипту і виїхала з ним жити на його батьківщину ;
- офіцер, уродженець Одеси в 1991 р. служив на Далекому Сході і 2001 р. вийшовши на пенсію, подав заяву про прийом в українське громадянство ;
- жінка, громадянка України виїхала до Франції та поступила на службу до поліції.

Література

Нормативна:

Конституція України від 28 червня 1996 року / Відомості Верховної Ради України – 1996 - № 30 – 141 с.

Закон України від 25 березня 2004 р. « Про вибори народних депутатів України» \ Урядовий кур'єр- 2004.- № 64

Закон України від 3 липня 1991 р. « Про всеукраїнський та місцеві референдуми» Відомості Верховної Ради України – 1991.- № №№ - 443 с.

Закон України від 18 вересня 2001 року « Про громадянство України» / Відомості Верховної Ради України – 2001 - № 13 65 с.

Закон України від 7 лютого 2002 року « Про судоустрій України» / Урядовий кур'єр – 2002 .- № 58

Навчальна :

Основи права і законодавства в охороні здоров'я -Підручник
Л.Є.Братанюк,2010 Медицина 10- 43с.

Основи права України – Навчальний посібник для медичних закладів освіти
О.І.Комаров 2004 Здоров'я 99 с.

Допоміжна:

Основи правознавства – Навчальний посібник Авторський колектив:
В.П.Пастухов,В.Ф. Пеньківський та 30н..2005 Алерта 347 с.

Лекція № 3

Тема лекції Основи адміністративного права України. Адміністративні правопорушення в галузі охорони здоров'я

Мета:

Після вивчення освітнього компонента *здобувачі освіти повинні знати:*

- головні загальнотеоретичні поняття адміністративного права, їх тлумачення та категорії;
- завдання, мету та основні положення (принципи), відповідно до яких здійснюються адміністративні, медичні правовідносини в Україні;
- основні правила та процедури прийняття рішень та складання для їх закріплення відповідних документів з усіх питань, що виникають під час їх розгляду.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- своєчасно та правильно виявляти, перевіряти та оцінювати докази та фактичні обставини, які виникають у процесі практичної роботи та життя;
- правильно вибирати та аналізувати правові норми в процесі їх фактичного застосування;
- приймати законні, обґрунтовані та доцільні рішення з усіх питань, які виникають повсякденно в реальному житті;
- набути твердих навичок з використання отриманих знань у стандартних ситуаціях — під час виконання вправ, розв'язання задач, аналізу навчальних тестів, що дасть змогу орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях і приймати правильні рішення.

Здобувачі освіти повинні бути проінформовані про:

- зміни у законодавстві України;
- діяльність конгресів, симпозіумів, з'їздів, конференцій тощо, що стосуються законодавства України;

Результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

План лекції

1. Адміністративне право: поняття, предмет, і джерела.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
3. Система органів державного управління.
4. Адміністративні правопорушення: поняття, ознаки склад.
5. Види адміністративних стягнень.

Зміст лекції:

1. Адміністративне право: поняття, предмет, і джерела.

Адміністративне право належить до фундаментальних галузей права і є важливою ланкою в системі національного права України. Воно, обслуговуючи публічні інтереси, серед юридичних пріоритетів зберігає права і свободи людини і громадянина. У Конституції України реалізована концепція абсолютних і невідчужуваних прав людини. Саме вони, а не інтереси окремих органів державної влади, повинні визначати зміст і застосування законів, діяльності законодавчої і виконавчої влади. **Адміністративне право** – це галузь права, що регулює суспільні відносини управлінського характеру, які виникають у процесі організації і здійснення органами державної виконавчої і розпорядчої діяльності, тобто у процесі державного управління.

Предмет адміністративного правового регулювання – це суспільні відносини, що виникають, змінюються і припиняють дію у сфері державного управління.

Особливості цих відносин такі :

- Виникають у результаті державної управлінської діяльності;
- Суб'єктом є виконавчо - розпорядчий орган;

- їх виникнення, зміна чи припинення є результатом свідомої вольової, цілеспрямованої діяльності.

Метод адміністративно правового регулювання - це сукупність правових засобів і прийомів, які застосовують органи управління, для забезпечення регулюючого впливу норм адміністративного права на суспільні відносини.

Загальними методами адміністративно-правового регулювання є :

- **Припис** (накладення суб'єктом управління на об'єкт управління прямого юридичного обов'язку здійснити певні дії)
- **Заборона** (накладення суб'єктом управління прямого юридичного обов'язку об'єкта управління не здійснювати певні дії);
- **Дозволяння** (юридичний дозвіл здійснювати певні дії за своїм розсудом).

Джерела адміністративного права – це зовнішні форми відображення адміністративно - правових норм, закріплені в Конституції України, законодавчих актах, урядових постановах, рішеннях державних адміністрацій та інших нормативних актах.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) містить 5 розділів, 33 глави і має Загальну і Особливу частину.

Завдання Кодексу- охорона суспільного ладу України, різних форм власності, прав і свобод громадян, прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій, забезпечення громадського порядку.

Розділ I Загальні положення (закріплені завдання та система законодавства про адмін. Правопорушення, їх запобігання, виявлення, усунення).

Розділ II Адміністративне правопорушення, Адміністративна відповідальність.

Розділ III Органи, уповноважені розглядати звернення про адміністративні правопорушення.

Розділ IV Проведення в справах про адміністративні правопорушення (порядок складання протоколів під час затримання порушників, їх особистий огляд і огляд речей та їх вилучення).

Розділ V Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень (накладання штрафу, вилучення предмету, конфіскація предмета, позбавлення спеціального права і т.п.).

3. Система органів державного управління.

Державне управління – підзаконна виконавча і розпорядча діяльність органів державного управління, спрямована на практичне виконання законів в процесі

повсякденного і безпосереднього керівництва соціально-економічними та адміністративно-політичними процесами.

Методи державного управління - способи реалізації завдань і функцій виконавчої влади органами державного управління (посадовими особами) через вплив їх на волю і свідомість підпорядкованих органів , а також громадян.

Методи державного управління :

- **Адміністративний** – вплив на об’єкт управління шляхом становлення їх прав і обов’язків через правові норми, що спираються на систему підпорядкування, владні повноваження.
- **Примусу** – додатковий метод державного управління, психологічний або фізичний вплив державних органів на певних осіб, для виконання правових норм.
- **Переконання** – система методів правового і не правового характеру, які здійснюється державними і недержавними органами для формування у громадян розуміння необхідності виконання приписів нормативних актів;
- **Економічний** – створення економічних умов, стимулів, якими зацікавлюють під час роботи.

Державні органи управління:

Верховна Рада України,- єдиний вищий орган законодавчої влади;

Президент України - глава держави;

Кабінет Міністрів України – вищий орган виконавчої влади;

Органи місцевого самоврядування ;

Інші органи виконавчої влади.

4. Адміністративне правопорушення: поняття, ознаки, склад.

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна, (умисна або необережна) дія або бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність (ст..9 КУпАП)

Ознаки правопорушення:

- Суспільна небезпека;
- Протиправність;
- Винність;
- Караність.

Склад адміністративного правопорушення – це сукупність встановлених законом основних елементів, які характеризують діяння як адміністративне правопорушення.

1. Об'єкт – суспільні відносини, які охороняються адміністративним правом.
2. Суб'єкт – особа, яка на момент здійснення правопорушення досягла 16 років.
3. Об'єктивна сторона - сукупність передбачених законом ознак (місце, час, спосіб) які характеризують зовнішні прояви вчиненого діяння.
4. Суб'єктивна сторона - вина, мета, мотиви здійснення діяння.

5. Види адміністративних стягнень.

Адміністративне стягнення – примусовий захід державного впливу (міра відповідальності), що застосовується до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення я(проступок) для забезпечення виконання загальнообов'язкових правил, покарання та виховання порушника, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником так і іншими особами.

У ст. 24 КУпАП розкриваються види адміністративних стягнень:

Попередження – офіційний осуд правопорушника застереження про недопустимість аналогічної поведінки у майбутньому, що оформляється письмово, або фіксується іншим чином.

Штраф – стягнення з правопорушника певної грошової суми на користь держави.

Платне вилучення предмету- , який був засобом скоєння, чи безпосереднім об'єктом правопорушення.

Конфіскація предмета або грошей – примусове безоплатне вилучення майна і передача його у власність держави.

Позбавлення спеціального права, наданого конкретному громадянину (наприклад, права керування автомобілем).

Громадські роботи - полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування (від 20 до 60 год., і відбуваються не більше як 4 год. на день).

Виправні роботи строком до двох місяців, які правопорушник відбуває за місцем своєї постійної роботи, полягають в утриманні до 20 % його заробітку на користь держави.(в судовому порядку).

Суспільно-корисні роботи- полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, оплачуваних робіт, вид яких та перелік об'єктів, на яких порушники повинні виконувати ці роботи, визначає відповідний орган місцевого самоврядування (120- 360 год, в день не більше 8 год.).

Адміністративний арешт – найсуворіший вид адміністративного стягнення, призначається за правопорушення, які за своїм ступенем суспільної небезпеки наближаються до злочинів, полягає у триманні під вартою до 15 діб (призначається виключно у судовому порядку).

Не застосовується до : вагітних, жінок, які мають дітей до 12 років, а також до неповнолітніх, інвалідів 1-11 груп).

Арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виключних випадках за окремі види військових адміністративних правопорушень на строк до 10 діб. Арешт з утриманням на гауптвахті призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею). Не може застосовуватися до військовослужбовців-жінок.

- **Адмін. арешт застосовують у випадках (ст. 32КУпАп) :**
- Дрібне хуліганство
- Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника поліції, військовослужбовця (ст..185КУ пАП).
- Порухення організації порядку проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій).
- Дрібна крадіжка;
- Керування ТЗ в стані алкогольного сп'яніння;
- Насильство в сім'ї;
- Розпивання алкогольних напоїв в недозволених для цього місцях.

За адмін. проступки у сфері економіки до підприємств та інших суб'єктів підприємницької діяльності передбачені такі стягнення:

- Анулювання ліцензії на певний вид підприємницької діяльності (ст. 21 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»).
- Скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності (ст..51 і 59 Господарського Кодексу України).

Відповідно до ст. 24 («1») КУпАП до неповнолітніх можуть бути застосовані такі заходи впливу :

- Zobov'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;
- Попередження;
- Догана або сувора догана (морально-психологічний вплив на неповнолітніх правопорушників, якщо вони систематично порушують встановлені правила поведінки, призначається за рішенням суду на 1 рік, може бути скасована раніше, якщо правопорушник матиме зразкову поведінку);
- Передача неповнолітнього під нагляд батькам, або особам, які їх замінують, чи під нагляд педради, або трудовому колективу.

Органи, посадові особи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення (ст. 213 КПАП):

1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад;

2) виконавчими комітетами (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, - виконавчими органами, що виконують їх

повноваження) сільських, селищних, міських рад та їх посадовими особами, уповноваженими на те цим Кодексом;

3) районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), а у випадках, передбачених цим Кодексом, місцевими адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами, Верховним Судом;

5) органами Національної поліції, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на те цим Кодексом.

Питання для самоконтролю:

1. Адміністративне право –це....
2. Єдиний вищий орган законодавчої влади?
3. Які ви знаєте джерела адміністративного права?
4. Наведіть приклад метода державного управління «економічного»?
5. Суспільні відносини, які охороняються адміністративним правом це....
6. З якого віку настає адміністративна відповідальність?
7. У яких випадках можуть застосувати адміністративний арешт?
8. Назвіть адмін. правопорушення, які можуть бути в галузі охорони здоров'я.
9. це суспільні відносини, що виникають, змінюються і припиняють дію у сфері державного управління.
10. Які загальні методи адміністративно-правового регулювання ви знаєте, коротко їх охарактеризуйте.
11. Основне джерело адміністративного права?
12. Додатковий метод державного управління, психологічний або фізичний вплив державних органів на певних осіб, для виконання правових норм це.....
13. Сукупність встановлених законом основних елементів, які характеризують діяння як адміністративне правопорушення це.....
14. З якого віку настає адміністративна відповідальність?
15. Які заходи впливу можуть бути застосовані до неповнолітніх, які скоїли адмін. правопорушення.

16. Яка дисциплінарна відповідальність може застосовуватися до мед. працівників.

Задачі:

Задача 1

За образливе чіпляння до громадян, нецензурну лайку в громадських місцях гр. Б. було піддано адміністративному стягненню у вигляді виправних робіт, але останній ухилився від відбуття даного виду покарання.

Визначте, якими видами стягнень можуть бути замінені виправні роботи. Хто уповноважений (орган, посадова особа) приймати рішення про заміну даного виду стягнення.

Задача 2

В ході проведення операції «Мак» співробітниками поліції на городі гр. Н. була виявлена ділянка з посівом снотворного маку в кількості 100 кущів. Відносно гр. Н. було складено протокол за ст. 106² КУпАП. Розглянувши матеріали, начальник поліції прийняв рішення – накласти на гр. Н. штраф у розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно вирощуваних наркотичних рослин.

Гр. Н. звернувся зі скаргою до місцевого суду з приводу незаконності прийнятого стосовно нього рішення, мотивуючи це тим, що не можна особу двічі покарати за одне правопорушення. А оскільки мак конфісковано, то штраф він сплачувати не буде.

Здійсніть юридичний аналіз ситуації. Скільки стягнень може бути накладено на особу за вказане правопорушення?

Задача 3

Водій автомобіля ВАЗ-2106 гр. Т самовільно відкрив шлагбаум при мигаючому червоному сигналу світлофора і зробив спробу переїхати залізничний переїзд, але був затриманий інспектором ДАІ.

Проаналізуйте ситуацію та дії учасників. Дайте юридичний аналіз правопорушенню.

Задача 4

Катаючись на велосипеді С., 10-ти років, не впорався з керуванням і на швидкості врізався в гр. О., 65-ти років, яка переходила вулицю. В результаті чого остання отримала тілесні ушкодження (зламала руку), а також пошкодила одяг, понесши матеріальні збитки на суму 850 грн.

Який вид юридичної відповідальності настає? Хто має понести відповідальність та відшкодувати завдану шкоду?

Задача 5

14.09.2021 о 19.00 нарядом ППС на майдані Незалежності у м. Києві був затриманий та доставлений до чергової частини 17-річний

Комаров В. С., який палив цигарки-самокрутки із сіро-зеленою речовиною (за висновком експерта - марихуаною).

При особистому огляді у затриманого вилучено цигарку з вище вказаною речовиною. Дільничний інспектор капітан поліції Дорохов А. Т. порушив адміністративну справу стосовно Комарова В. С.

Завдання:

1. Дайте юридичну характеристику діям правопорушника.
2. Оцініть правомірність дій дільничного інспектора.

Задача 6

Неповнолітній Назаров Г. О., 15 років, учень ЗОШ вживав алкогольні напої у групі дорослих чоловіків і був затриманий в громадському місці у п'яному вигляді за те, що ображав людську гідність.

Завдання:

1. Чи вбачається в діях Назарова Г.О. склад адміністративного правопорушення?
2. Чи є в діях Назарова Г. О. обставини, які пом'якшують відповідальність за вчинення адміністративного правопорушення?

Задача 7

Тарасенко М. Л., який керував особистим автомобілем у стані сп'яніння, був зупинений інспектором ДАІ на трасі Харків – Сімферополь. Після перевірки документів, інспектор, звернувши увагу на стан водія, запросив його у приміщення поста ДАІ. Тарасенко М. Л., залишивши документи у співробітника ДАІ, скочив у автомобіль й на великій швидкості зник. Через кілька днів Тарасенка М. Л. викликали до районного відділення ДАІ, де інспектор склав протокол відповідно до ч. 2 ст. 130 КУпАП за повторне протягом року ухилення від проходження огляду на стан сп'яніння (три місяці тому Тарасенка М. Л. вже було оштрафовано за керування автомобілем у стані сп'яніння).

1. Як належить кваліфікувати дії Тарасенка М. Л.?
2. Чи правомірні дії співробітника ДАІ?
3. Дайте юридичну характеристику скоєного правопорушення.

Задача 8

На медичного працівника було накладено дисциплінарне стягнення через 3,5 місяців після його виявлення. Чи правомірні дії адміністрації?

Задча 9

До медичного працівника застосували дисциплінарне стягнення через 7 місяців від дня його вчинення. Чи правомірні дії адміністрації?

Задача 10

Медична сестра запізнилася на роботу на 3 години. На вимогу адміністрації дати письмове пояснення відмовилася, за що була звільнена. Вона вважає своє звільнення не обгрунтоване в зв'язку з тим, що причиною запізнення став поганий рух автобусів.

Література

Нормативна:

Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р.

Кодекс України про адміністративні правопорушення. К.; Атіка, 2004. -6

Навчальна :

Основи права і законодавства в охороні здоров'я -Підручник
Л.Є.Братанюк,2010 Медицина 83- 116с.

Основи права України – Навчальний посібник для медичних закладів освіти
О.І.Комаров 2004 Здоров'я 99 с.

Допоміжна:

Основи правознавства – Навчальний посібник Авторський
колектив:В.П.Пастухов,В.Ф.Пеньківський та 40н..2005 Алерта 347 с.

Основи правознавства- Навчальний посібник
В.П.Пастухов,В.Ф.Пеньківський,М.Ю.Наум 2000 Знання 309 с.

Лекція № 4

Тема лекції Основи цивільного права і цивільного процесу . Цивільно-правовий статус медичного працівника.

Мета:

Після вивчення освітнього компонента *здобувачі освіти повинні знати:*

- головні загальнотеоретичні поняття цивільного права, їх тлумачення та категорії;
- завдання, мету та основні положення (принципи), відповідно до яких здійснюються цивільні правовідносини в Україні;

Здобувачі освіти повинні вміти:

- своєчасно та правильно виявляти, перевіряти та оцінювати докази та фактичні обставини, які виникають у процесі практичної роботи та життя;
- правильно вибирати та аналізувати правові норми в процесі їх фактичного застосування;
- приймати законні, обґрунтовані та доцільні рішення з усіх питань, які виникають повсякденно в реальному житті;
- набути твердих навичок з використання отриманих знань у стандартних ситуаціях — під час виконання вправ, розв'язання задач, аналізу навчальних тестів, що дасть змогу орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях і приймати правильні рішення.

Здобувачі освіти повинні бути проінформовані про:

- зміни у законодавстві України;
- діяльність конгресів, симпозіумів, з'їздів, конференцій тощо, що стосуються законодавства України;

Результати навчання:**Загальні компетентності (ЗК)**

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

План лекції

1. Поняття про сучасне цивільне право та цивільне законодавство України.
2. Суб'єкти та об'єкти цивільного права.
3. Спадкування – за законом і за заповітом. Секретний заповіт.
4. Поняття про юридичну особу. Юридичні особи в системі охорони здоров'я.
5. Страхова медицина.
6. Цивільно-правовий статус медичного працівника.

Зміст лекції:

1. Цивільне право – це самостійна галузь національного права, що є сукупністю правових норм і інститутів, які врегульовують особисті майнові і немайнові відносини.

Предметом цивільного права є відносини : майнового х-ру і немайнового х-ру :

Особисті немайнові відносини – суспільні відносини, які складаються з приводу здійснення суб'єктом особистих немайнових прав і не мають безпосереднього економічного змісту (право на життя, ім'я, честь, гідність, ділову репутацію , авторство, товарний знак, фірмове найменування).

Майнові відносини – суспільні відносини, що виникають у зв'язку з використанням особою майнових благ (речей, робіт, послуг).

Структура цивільних правовідносин :

1. Суб'єкти – фізичні особи, юридичні особи.
2. Об'єкти – матеріальні та нематеріальні блага, з приводу яких виникли правовідносини : речі, гроші, цінні папери майнові права,, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної праці .
3. Зміст – суб'єктивні права і суб'єктивні обов'язки суб'єктів правовідносин;

Цивільно-правовий метод – це сукупність спецефічних засобів , способів, за допомогою яких відбувається врегулювання цивільних відносин, шляхом

встановлення відповідних правил поведінки, за допомогою встановлення цивільних прав та обов'язків.

Ознаки цивільно-правового методу :

- Юридична рівність сторін (особи мають рівні права і обов'язки не залежно від їх майнового і ієрархічного становища);
- Диспозитивність сторін, на підставі чого сторонам надається право визначати їхні взаємовідносини на власний розсуд повністю або частково в межах, передбачених чинним законодавством.
- Особливий спосіб вирішення майнових спорів між учасниками цивільних правовідносин (через господарський, загальний чи третейський суд)
- Наявність майнової відповідальності сторін.

Цивільне право – сукупність цивільних норм права, які регулюють цивільні відносини.

Цивільне законодавство – це сукупність цивільно-правових актів, які складаються з цивільно-правових норм.

Основним актом цивільного законодавства України є Цивільний кодекс України. Закон України “Про власність”; Закон України “Про цінні папери та фондову біржу”.

Цивільний кодекс України – одна з форм кодифікації цивільного законодавства, є єдиним законодавчим актом в якому систематизовано цивільно- правові норми. Він складається із Загальної і Особливої частин.

Загальна - містить основні положення, статті, що стосуються суб'єктів і об'єктів цивільних прав, правочинів, представництва, довіреності, строків і термінів позовної давності.

Особлива – охоплює такі інститути : особисті немайнові права фізичної особи, право власності та інші речові права, право інтелектуальної власності, зобов'язальне право, спадкове право.

Крім цього, ЦК складається з шести книг,що охоплює 107 глав.

Книга 1 – Загальна частина.

Книга 2 – Особисті немайнові права фізичної особи.

Книга 3- Право власності та інші речові права.

Книга 4- Право інтелектуальної власності.

Книга 5 – Зобов'язальне право.

Книга 6- Спадкове право.

2. Суб'єкти цивільних правовідносин – це фізичні та юридичні особи, які вступають між собою в цивільно - правові відносини з приводу майна та особистих немайнових прав.

Об'єкти цивільних правовідносин – це ті матеріальні або нематеріальні блага, з приводу яких склалися правовідносини. С.177 ЦК містить приблизний перелік об'єктів цивільних прав : це речі, цінні папери, результати робіт, послуг, інтелектуальної праці, інформація, а також матеріальні і нематеріальні блага.

Цивільна правоздатність – здатність особи мати цивільні права і нести цивільні обов'язки. Жоден громадянин не може бути позбавлений цивільної правоздатності, але може бути обмежений в ній.

Цивільна дієздатність – здатність фізичної особи своїми діями набувати цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та відповідати у разі їх невиконання:

- Повна (з 18 років) (Цивільним кодексом України передбачається можливість надання повної цивільної дієздатності також особі, якій виповнилося 16 років і яка працює за трудовим договором або бажає займатися підприємницькою діяльністю, а також особі, яка записана матір'ю, батьком дитини до досягнення нею (ним) повноліття).
- Неповна (від 14 до 18 років) (вони мають право самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами).
- вони також самостійно здійснюють права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом, укладають правочини за згодою своїх батьків (усиновлювачів) або піклувальників.
- Часткова (до 14 років) (можливість здійснення дрібних побутових правочинів- піти в магазин купити цукерку).
- Обмежена (визначається судом щодо фізичних осіб, які страждають на психічний розлад здоров'я.) Суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо, і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

Визнання громадянина недієздатним (громадянин, який внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу здоров'я не здатний усвідомлювати значення своїх дій, чи керувати ними)

Суб'єктивне право – міра можливої поведінки суб'єктів ЦПВ (Здійснення суб'єктивного права базується на принципі «дозволено все, що не заборонено законом.»), але це має відповідати моральним принципам і правилам етики й не порушувати прав і інтересів інших).

Суб'єктивний обов'язок – це міра необхідної поведінки суб'єктів ЦПВ, що встановлюється Законом або договором.

3. Спадкування – це перехід майнових прав і обов'язків особи (спадкодавця) до інших осіб (спадкоємців)

Спадщина – (спадкове майно) – майно, що лишилося після смерті його власника.

До спадщини належать і борги спадкодавця. Відповідно до закону, спадкоємець може відмовитись від прийняття обтяжливої спадщини.

До спадщини не належать права й обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема:

1.особасті немайнові права (честь, гідність, авторство);

2. право на участь у товариствах і право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не передбачене законом або іншими установчими документами;

3. право на відшкодування у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

4. права на аліменти, пенсію, допомогу та інші виплати, передбачені законом. Спадкоємцями можуть бути не лише фізичні особи, а і юридичні особи та держава.

Є категорія осіб, яких називають негідними спадкоємцями:

- Особи, які умисно позбавили життя спадкодавця чи будь кого з можливих спадкоємців, або вчинили замах на життя цих осіб;
- Особи, які умисно перешкоджали спадкодавцеві скласти заповіт, внести до нього зміни або скасувати заповіт;
- Батьки померлої дитини, яких позбавили батьківських прав;
- Особи, які утримувалися від виконання обов'язку утримувати спадкодавця;
- Одна після одної особи, шлюб між якими визнаний недійсним.

Час відкриття спадщини може бути визнаний день смерті спадкодавця, або набрання чинності рішення суду про визнання громадянина померлим.

Місце відкриття – останнє місце проживання спадкодавця, або місцезнаходження майна, чи основної її частини.

Спадкування за законом : у разі відсутності заповіту; у разі недійсності заповіту; померли спадкоємці зазначені в заповіті; спадкоємець відмовився від спадщини.

Перша черга : - діти, подружжя(хто пережив спадкодавця) Батьки (усиновителі)

Друга черга : - рідні брати, сестри, його дід, баба, племінники.

Третя черга - рідні дядько, тітка. Двоюридні брати, сестри, спадкують за правом представлення.

Четверта - особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менше п'яти років.

П'ята черга – інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення.

Заповіт – вираження волі спадкодавця на випадок смерті. (тестамент)

Умови дійсності заповіту: складання заповіту дієздатною особою ;

Дотримання форми визначеної законом; відповідність змісту заповіту вимогам чинного законодавства;

Вимоги до складання заповіту :

Обов'язкова письмова форма заповіту, час , місце його укладання;

Власноручний його підпис і нотаріальне посвідчення;

Заповіт посвідчується :

Державними нотаріальними конторами;

Приватним нотаріусом, виконавчими комітетами сільських, селищних міських рад.

Не можна позбавити спадщини тих осіб, які мають право на обов'язкову частку в спадщині :неповнолітні діти спадкодавця,повнолітні непрацездатні

діти, непрацюючу вдівця, вдову спадкодавця, непрацездатних батьків, усиновителів спадкодавця.

Секретний заповіт – нотаріус посвідчує без ознайомлення із його змістом.

4. Юридична особа вважається такою з моменту її державної реєстрації

Ознаки:

- організаційна єдність;
- відокремлене майно;
- можуть від свого імені набувати майнових і особистих немайнових прав, виконувати обов'язки;
- можуть бути позивачами і відповідачами у суді;
- мають рахунок в банку;
- найменування;
- статут.

Юридична особа наділена цивільною правосуб'єктивністю, тобто цивільною правоздатністю і цивільною дієздатністю, що виникають з моменту державної реєстрації.

Правосуб'єктивність юридичної особи припиняється з моменту : її ліквідації, реорганізації.

5. Страхова медицина

Медичне страхування - це окремий вид соціального страхування, який гарантує з боку держави рівні можливості для громадян України в отриманні медичної допомоги та забезпеченні ліками. Реалії сьогодення свідчать, що цей шлях в організації медичної діяльності вибрали більшість провідних країн світу.

Основні завдання впровадження страхової медицини в Україні це

- залучення додаткових коштів для надання мед.допомоги населенню;
- реальне забезпечення надання гарантованого мінімуму безоплатної мед. допомоги населенню.

Медичне страхування – система охорони здоров'я, що поєднує два види медичного страхування: соціальне і добровільне.

Загальнообов'язкове соціальне медичне страхування несе обов'язковий характер і забезпечує відшкодування витрат на основні види медичної допомоги і медичні послуги в обсязі соціальних гарантій держави.

Добровільне медичне страхування – охоплює види медичної допомоги, послуги, що лишилися за межами програми загальнообов'язкового соціального медичного страхування. **Добровільне медичне страхування відіграє допоміжну роль у забезпеченні населення медичною допомогою.**

6. Цивільно-правовий статус медичного працівника

У своїй діяльності лікар керується Примірним положенням затвердженим Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23 лютого 2001 р. № 72 «Про затвердження окремих документів з питань сімейної медицини», в якому зазначено вимоги до організації роботи лікаря ЗПСМ, норми навантаження та розрахункові норми обслуговування, порядок призначення і звільнення лікаря, його права та обов'язки.

Витяг із наказу МОЗ України «Про затвердження окремих документів з питань сімейної медицини»

Примірне положення про лікаря загальної практики–сімейної медицини

1. забезпечує надання кваліфікованої первинної лікувально-профілактичної допомоги прикріпленому за сімейно-територіальним принципом населенню в обсязі кваліфікаційної характеристики лікаря із спеціальності «загальна практика–сімейна медицина» в умовах амбулаторно-поліклінічного закладу та вдома.

2. На посаду сімейного лікаря призначається лікар, який закінчив лікувальний або педіатричний факультет вищого медичного навчального закладу III-IV рівнів акредитації або медичний факультет університету, пройшов первинну спеціалізацію у вищому медичному навчальному закладі системи післядипломної освіти за спеціальністю «загальна практика – сімейна медицина» і має сертифікат лікаря-спеціаліста з цієї спеціальності.

3. Навантаження лікаря загальної практики – сімейної медицини проводиться з розрахунку 1 посада лікаря на 1100–1200 осіб дитячого і дорослого населення в сільській місцевості, і 400–1500 осіб – у міській місцевості.

4. Розрахункові норми обслуговування для лікарів загальної практики – сімейної медицини встановлюються на 1 годину роботи: 5 відвідувань на прийомі в поліклініці, 2 відвідування – під час обслуговування хворих вдома.

5. Призначення та звільнення лікаря загальної практики–сімейної медицини, який працює у закладі охорони здоров'я комунальної власності здійснює головний лікар лікувально-профілактичного закладу.

6. Лікар загальної практики–сімейної медицини в своїй роботі безпосередньо підпорядковується завідувачу відділенням загальної практики – сімейної медицини, у випадку його відсутності – головному лікарю амбулаторно-поліклінічного закладу.

7. Лікар загальної практики–сімейної медицини зобов'язаний:

- надавати кваліфіковану, в тому числі невідкладну, медичну допомогу в обсязі кваліфікаційної характеристики фахівця із спеціальності «загальна практика – сімейна медицина» в умовах амбулаторно-поліклінічного закладу та вдома;

- в показаних випадках забезпечувати консультування хворих завідувачем відділенням, лікарями інших спеціальностей амбулаторно-поліклінічного закладу, за домовленістю – спеціалістами інших лікувально-профілактичних закладів;
- проводити підготовку хворих до госпіталізації та забезпечити своєчасне їх направлення на стаціонарне лікування;
- використовувати в своїй роботі сучасні методи профілактики, діагностики, лікування та реабілітації хворих при різних захворюваннях;
- здійснювати профілактичну роботу, направлену на виявлення факторів ризику, ранніх і скритих форм захворювань;
- організовувати і проводити комплекс заходів щодо диспансеризації населення дільниці (виявлення, взяття на облік, проведення лікувально-оздоровчих заходів) та спостереження за станом його здоров'я;
- проводити санітарно-протиепідемічну роботу на дільниці;
- проводити санітарно-освітню роботу серед населення дільниці;
- проводити експертизу тимчасової непрацездатності хворих, за наявності показань направляти їх на лікарську консультативну комісію;
- систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію та рівень медичних знань медичної сестри загальної практики – сімейної медицини;
- вести обліково-звітну медичну документацію;
- забезпечувати консультування населення дільниці з медико-соціальних та медико-психологічних питань, питань планування сім'ї;
- організовувати надання медичної допомоги населенню в екстремальних ситуаціях.

8. Лікар загальної практики – сімейної медицини має право:

- здійснювати контроль за роботою підпорядкованого йому середнього і молодшого медичного персоналу;
- подавати пропозиції керівництву щодо покращання організації надання медичної допомоги населенню на засадах загальної практики – сімейної медицини;
- брати участь в нарадах, науково-практичних конференціях, семінарах з питань надання лікувально-профілактичної допомоги на засадах загальної практики–сімейної медицини;
- провадити підприємницьку діяльність за спеціальністю «загальна практика – сімейна медицина».

9. Робота лікаря загальної практики – сімейної медицини здійснюється за графіком, в якому передбачено фіксовані години амбулаторного прийому хворих, допомога вдома, профілактична та інша робота і який затверджується головним лікарем лікувально-профілактичного закладу. Рівень необхідних загальних і спеціальних знань має відповідати кваліфікаційній характеристиці лікаря ЗПСМ. Ця кваліфікаційна характеристика затверджена Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23 лютого 2001 р. № 72 «Про затвердження окремих

документів з питань сімейної медицини», де перераховані усі розділи та необхідні навички і маніпуляції, якими має володіти лікар ЗПСМ.

Обов'язок сімейного лікаря – надання первинної медичної допомоги будь-якому хворому, незалежно від його віку і статі.

Діяльність медичної сестри загальної практики – сімейної медицини регламентується Примірним положенням, в якому зазначені освітні та кваліфікаційні вимоги, порядок призначення та звільнення медичної сестри загальної практики сімейної медицини, її професійні права та обов'язки, а також Кваліфікаційною характеристикою, що складається з переліку теоретичних знань і практичних навичок, затвердженими Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23 лютого 2001 року № 72 “Про затвердження окремих документів з питань сімейної медицини” Примірне положення про медичну сестру загальної практики - сімейної медицини :

1. Медична сестра загальної практики - сімейної медицини є помічником лікаря загальної практики - сімейної медицини у наданні первинної лікувально-профілактичної допомоги прикріпленому за сімейно-територіальним принципом населенню в обсязі спеціальності "загальна практика - сімейна медицина" в умовах амбулаторно-поліклінічного закладу і вдома.

2. На посаду медичної сестри загальної практики - сімейної призначається медична сестра або фельдшер, які закінчили вищий медичний навчальний заклад I-IV рівнів акредитації, навчались на курсах для медичних сестер із спеціальності "загальна практика - сімейна медицина" і отримали відповідне посвідчення.

3. Призначення та звільнення медичної сестри загальної практики - сімейної медицини, яка працює у закладі охорони здоров'я комунальної форми власності здійснює головний лікар лікувально-профілактичного закладу.

4. Медична сестра загальної практики - сімейної медицини працює під безпосереднім керівництвом і контролем лікаря загальної практики - сімейної медицини.

5. Медична сестра загальної практики - сімейної медицини зобов'язана: - виконувати діагностичні та лікувальні призначення лікаря загальної практики - сімейної медицини в обсязі кваліфікаційної характеристики медичної сестри спеціальності "загальна практика - сімейна медицина" - надавати долікарську медичну допомогу хворим при невідкладних станах, травмах і отруєннях - брати участь у проведенні диспансеризації населення дільниці 7 - брати участь у профілактичній та санітарно-протиепідемічній роботі на дільниці (в тому числі проведення щеплень, участь у ранньому виявленні СНІДу, туберкульозу, онкозахворювань) - проводити санітарно-освітню роботу та пропаганду здорового способу життя серед населення дільниці - проводити консультування населення з медико-соціальних та медико-психологічних питань, питань планування сім'ї - організовувати надання медичної допомоги населенню в екстремальних ситуаціях - заповнювати відповідні обліково-звітні статистичні форми - підвищувати свій кваліфікаційний рівень.

6. Медична сестра загальної практики - сімейної медицини має право: - вносити пропозиції керівництву щодо покращання організації праці медичної сестри загальної практики - сімейної медицини, забезпечення закладу (відділення) загальної практики – сімейної медицини необхідним інструментарієм, медикаментами - брати участь в конференціях, семінарах і нарадах для медичних сестер з питань надання медичної допомоги населенню на засадах сімейної медицини.
7. Посада медичних сестер загальної практики - сімейної медицини вводиться з розрахунку 3 посади на 1 посаду лікаря загальної практики - сімейної медицини.
8. Робота медичної сестри загальної практики - сімейної медицини здійснюється за графіком, затвердженим головним лікарем лікувально-профілактичного закладу.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення цивільно-правові відповідальності.
2. Суть цивільно-правової відповідальності у сфері медичної діяльності.
3. Принципи компенсації моральної шкоди в сфері медичної діяльності.
4. В чому полягає єдність норм права та моралі.

Тести- тренінги

1. Підставою для цивільно-правової відповідальності є:
 - а) наявність майнових збитків;
 - б) протиправність поведінки;
 - в) провина;
 - г) наявність деліктоспроможного суб'єкта ;
 - д) наявність індивідуального правового акта;
 - є) причинний зв'язок між збитком і протиправною поведінкою;
 - ж) правильно все назване.
2. Цивільно правова відповідальність медичних працівників буває:
 - а) договірна;
 - б) деліктна;

- в) солідарна;
- г) субсидіарна.

3. Шкода може бути у вигляді:

- а) збитків;
- б) моральної немайнової шкоди;
- в) правильно все викладене.

Продовжіть думку

Моральна шкода полягає у

Моральна оцінка – це

Шкода буває :.....

З А Д А Ч І

Задача 1

Після того як Олена розірвала шлюб із Тарасом, з останнього були присуджені аліменти на користь їх 10-річного сина. Олена вважала, що аліментні права є особистими немайновими, а Тарас — що вони є майновими. Спробуйте визначити, які аргументи кожен із них міг навести на підтвердження своїх висловлювань.

Задача 2

На урочистому засіданні до дня медичного працівника, яке проводилося у конференцзалі районної лікарні, головний лікар привітав нещодавно прийняту на роботу лікарку із 29-річчям і побажав їй до 30 років одружитися. Лікарка вважає, що таким чином головний лікар втрутився в її особисте життя, а той

вважає, що він ніяких протиправних дій не вчинив. Дайте юридичний аналіз ситуації.

Задача 3

Дільничний терапевт Хохлова під час медичного огляду вчителя фізики Петричка виявила у нього серцеву недостатність. Про це вона повідомила керівникові навчального закладу та багатьом батькам учнів, яких навчав Петричко. Це привело до того, що учителяві виділили меншу кількість навчальних годин, деякі учні й батьки почали вимагати заміни вчителя, мотивуючи свою вимогу тим, що хворий педагог мало чого може навчити школярів. Петричко звернувся до суду з позовом, у якому просив зобов'язати Хохлову через засоби масової інформації спростувати інформацію про його хворобу. Дайте юридичний аналіз ситуації.

Задача 4

За місяць до виборів міського голови м. Доброполя по місту були розклеєні листівки, у яких один із кандидатів на посаду міського голови був названий лідером злочинної організації. У листівках навіть містилося його прізвисько, яким нібито його називали у злочинних колах. Під інформацією був підпис «Патріоти міста». Оскільки поширювачів інформації встановлено не було, кандидат звернувся до прокуратури з проханням дати офіційне спростування цієї інформації як недостовірної у місцевих ЗМІ. Прокуратура йому відмовила. Чи правомірна відмова? Свою відповідь обґрунтуйте.

Задача 5

Виступаючи на педагогічній раді школи, учитель Лавров поширив про свого колегу Ганича неправдиву інформацію, яку той сприйняв дуже боляче. Після педради Ганич пролежав 2 тижні у лікарні з мікроінфарктом. За цей час Лавров загинув в автомобільній катастрофі. Після виходу з лікарні Ганич звернувся до суду з позовом, у якому вимагав зобов'язати спадкоємців Лаврова спростувати недостовірну інформацію і відшкодувати йому моральну шкоду. Суд позов задовольнив. Чи правомірним є рішення суду? Свою відповідь обґрунтуйте.

Задача 6

Віталія із серцевим нападом було доставлено у кардіологічне відділення лікарні. Йому було поставлено діагноз «передінфарктний стан». Після тижневого лікування Віталій виявив бажання припинити медичне втручання і виписатися з лікарні у зв'язку з початком весняно-польових робіт. Лікар Петах попередив Віталія про небезпечність переривання лікування, але це не допомогло. Віталій був виписаний з лікарні. Через тиждень, працюючи в полі, він помер від інфаркту. Дайте юридичний аналіз ситуації.

Задача 7

12-річна Анастасія вже третій місяць перебувала на лікуванні в обласній

клінічній дитячій лікарні. Її стан майже не покращувався. Батьки почали наполягати на тому, щоб їм була надана повна і вичерпна інформація про стан здоров'я дочки з метою прийняття рішення про доцільність лікування у науково-дослідному інституті. Лікарі бачили, як батьки тяжко переживають тривалу хворобу доньки, і з метою запобігання захворюванню самих батьків вирішили обмежити інформацію про стан здоров'я дитини. Чи правомірним є рішення лікарів? Свою відповідь обґрунтуйте.

Задача 8

Приймаючи на роботу в колегіум випускницю педагогічного університету, керівник навчального закладу повідомив їй, що у зв'язку з тим, що цей заклад є елітним, у ньому діє низка неписаних правил. Зокрема ці правила вимагають: усі працівники, які досягли 25-річного віку, мають бути одружені; всі педагоги повинні мати тільки класичні зачіски; ніхто не повинен лікуватися із тимчасовим припиненням роботи, якщо в нього немає підвищеної температури; учителі не мають права працювати за сумісництвом в інших навчальних закладах і давати приватні уроки учням колегіуму на прохання їхніх батьків. Про порушення яких особистих немайнових прав ідеться в цій ситуації?

Задача 9

За дозволом Кіровоградського міськвиконкому на першому поверсі 5-поверхового житлового будинку було обладнано кафе. Інколи у ньому святкували дні народження, весілля, допізна грала музика, що не подобалося мешканцям 2-го і 3-го поверхів, бо вони не могли вночі нормально відпочивати. На неодноразові претензії мешканців власник кафе відповідав, що в нього є дозвіл на відповідну діяльність, а відвідувачі його закладу мають право на відпочинок. Чи допущено порушення особистих немайнових прав у цій ситуації?

Задача 10

15-річній Олександрі, яка була записана матір'ю дитини, була надана повна цивільна дієздатність. Коли Олександрі виповнилось 15 років і 6 місяців, вона вирішила змінити своє прізвище. Батьки проти цього заперечували, посилаючись на ст. 295 ЦК, згідно з якою дитина, якій виповнилось 14 років, але яка ще не досягла 16 років, може змінювати своє прізвище тільки за згодою батьків. Олександра вважала, що це стосується тільки тих осіб, у яких нема повної цивільної дієздатності. Хто правий у цій ситуації? Свою відповідь обґрунтуйте.

Задача 11

Василь купив земельну ділянку, яку, відповідно до отриманого дозволу, вирішив використати під забудову. За усною домовленістю між Василем і його братом Іваном, будинок зводився спільними зусиллями із використанням будівельних матеріалів на пропорційній основі. Після зведення будинку сім'ї братів мали у ньому проживати разом. Після завершення будівництва Василь відмовився впустити сім'ю Івана для проживання у будинку. Дайте юридичний аналіз ситуації.

Задача 12

Надія звернулася до суду з позовом до Софії про повернення належного їй браслету. Позивачка посилалася на те, що Софія знайшла загублений нею браслет і відмовляється його повернути. Софія позову не визнавала, категорично заперечуючи факт знахідки. Дайте правову оцінку ситуації.

Література

Нормативна:

Конституція України від 28 червня 1996 року / Відомості Верховної Ради України – 1996 - № 30 – 141 с.

Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р. Офіційний текст.- К.; Юрінком Інтер.2003 – 464 с.

Закон України від 15 травня 2003 р. « Про державну реєстрацію юридичних і фізичних осіб та фізичних осіб підприємців» \Відомості Верховної Ради України – 2003 .- №31 – 32- 263 с.

Закон України від 7 лютого 2003 р. « Про власність» / Відомості Верховної Ради України – 1991.- № 20 – 249 с.

Навчальна :

Основи права і законодавства в охороні здоров'я - Підручник
Л.Є.Братанюк,2010 Медицина 119 - 168с.

Основи права України – Навчальний посібник для медичних закладів освіти
О.І.Комаров 2004 Здоров'я 99 с.

Допоміжна:

Основи правознавства – Навчальний посібник Авторський
колектив:В.П.Пастухов,В.Ф.Пеньківський та 54н..2005 Алерта 347 с.

Основи правознавства- Навчальний посібник
В.П.Пастухов,В.Ф.Пеньківський,М.Ю.Наум 2000 Знання 309 с.

Лекція № 5

Тема лекції **Основи трудового права. Особливості регулювання праці медичних працівників.**

Мета:

Після вивчення освітнього компонента *здобувачі освіти повинні знати:*

- головні загальнотеоретичні поняття трудового права, їх тлумачення та категорії;
- завдання, мету та основні положення (принципи), відповідно до яких здійснюються трудові правовідносини в Україні;
- основні правила та процедури прийняття рішень та складання для їх закріплення відповідних документів з усіх питань, що виникають під час їх розгляду.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- своєчасно та правильно виявляти, перевіряти та оцінювати докази та фактичні обставини, які виникають у процесі практичної роботи та життя;
- правильно вибирати та аналізувати правові норми в процесі їх фактичного застосування;
- приймати законні, обґрунтовані та доцільні рішення з усіх питань, які виникають повсякденно в реальному житті;
- набути твердих навичок з використання отриманих знань у стандартних ситуаціях — під час виконання вправ, розв'язання задач, аналізу навчальних тестів, що дасть змогу орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях і приймати правильні рішення.

Здобувачі освіти повинні бути проінформовані про:

- зміни у законодавстві України;
- діяльність конгресів, симпозіумів, з'їздів, конференцій тощо, що стосуються законодавства України;

Результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

План лекції

1. Трудове право : поняття, предмет, система.
2. Джерела трудового права. Кодекс законів про працю.
3. Колективний та трудовий договори, порядок їх укладання.
4. Оформлення трудових відносин з медичним персоналом.
5. Переміщення та переведення на інше робоче місце в галузі охорони здоров'я.
6. Відсторонення від роботи медичних працівників.
7. Робочий час, його види. Тривалість робочого часу в закладах охорони здоров'я.
8. Час відпочинку, його види.

Зміст лекції:

1. Трудове право - це галузь права України, що регулює відносини, що виникають у процесі реалізації особою права на працю. Це внутрішньо єдина цілісна система загальнообов'язкових правил поведінки, що регулюють трудові, а також деякі інші (тісно пов'язані з трудовими) відносини найманих працівників.

Предмет трудового права – це суспільні відносини, які виникають у процесі застосування людиною своїх здібностей при виконанні певної трудової діяльності (відносини щодо участі працівників в управлінні підприємствами, уст. організ., відносини проф. спілок з держ. органами, відн. Щодо працевлаштування, щодо проф. підготовки працівників).

Система ТП – складається із частин:

Загальної (це норми, які визначають предмет, метод, принципи ТП)

Особливої (правові інститути, які регулюють окремі елементи труд. відносин, а також відносини тісно пов'язані з трудовими (оплата праці, уклад. Договорів, охорона праці, дисципліна).

2. Джерелом трудового права є :

Конституція України (ст.43 Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується).

Кодекс законів про працю України,

Закон України: «Про підприємництво», «Про зайнятість населення», «Про колективні договори і угоди», «Про охорону праці», «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні», «Про охорону дитинства».

Локальні джерела ТП (внутрішні): правила внутрішнього трудового розпорядку, положення про преміювання, кол. Договора, накази.

Основним джерелом трудового права є Кодекс законів про працю України,
Структура КЗ пП України:

- 1 глава Загальні положення
2. глава Колективний договір.
- 3 глава Трудовий договір.
- 3-А Забезпечення зайнятості звільнених працівників.
4. Робочий час.
5. Час відпочинку.
6. Нормування праці.
7. Заробітна плата.
8. Гарантії та компенсації.
9. Гарантії при покладанні на працівників матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству.
10. Трудова дисципліна.
11. Охорона праці.
12. Праця жінок.
13. Праця молоді.
14. Пільги для працівників, які поєднують роботу з навчанням.
15. Індивідуальні трудові спори.
16. Професійні спілки. Участь працівників в управлінні підприємствами.
- 16- А .Трудовий колектив.
17. Державне соціальне страхування.
18. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю.

Отже, **Трудове право** – галузь права, яка є системою норм, що регулюють індивідуальні і колективні трудові правовідносини, встановлюють права і обов'язки в галузі охорони здоров'я на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, а також встановлюють відповідальність у разі їх порушення.

3. Колективний договір укладається на підприємствах, установах, організаціях, незалежно від форм власності, які використовують найману працю.

Колективна угода – нормативно-правовий акт, який регулює такі самі відносини, що і колективний договір, але на **державному, регіональному чи галузевому рівні**. Може бути генеральною, галузевою, регіональною. Наприклад: галузева угода між МОН і Профспілками працівників освіти і науки України.

Колективний договір – нормативний акт, що регулює суспільні відносини, що виникають у процесі застосування праці найманих робітників, насамперед, у регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин,

узгодження інтересів працівників, власників та уповноважених ними органів. Він є обов'язковий і дія його поширюється на всіх працівників, навіть тих, що не є членами профспілки.

Трудовий договір - це угода між працівником та роботодавцем, яка встановлює правовідносини між ними (ст. 21 КЗпП України). Укладаючи ТД сторони визначають свої права та обов'язки, тобто зміст ТД.

Щодо терміну укладання ТД:

- Безстроковий (на невизначений термін)
- Строковим (укладеним на певний термін за погодженням сторін, через неможливість визначення строку виконання робіт або в інтересах працівника чи згідно норм законодавства (контракт)).

4. Оформлення трудових відносин з мед. персоналом.

Під час працевлаштування майбутній медичний працівник має надати роботодавцеві документи визначені чинним законодавством:

1. Паспорт, трудову книжку, ідентифікаційний код (за наявності).
2. Документ, що підтверджує відповідність спеціальним освітнім та кваліфікаційним вимогам (диплом державного зразка про медичну освіту)
3. Посвідчення про присвоєння (підтвердження відповідної кваліфікаційної категорії за спеціальністю; свідоцтво про проходження підвищення кваліфікації та перепідготовки молодших медичних працівників).
4. Копія свідоцтва про одруження, про дітей (за необхідності).
5. Копії військового квитка чи тимчасового військового посвідчення.

Якщо є потреба встановлення випробувального терміну, така умова має бути викладена в наказі про прийняття. З таким працівником укладається строковий ТД (термін випробув для мед. прац. Не може перевищ. 3 місяців, а в окремих випадках, за погодженням профспілки – 6 міс.).

Випробовування не становлюються (ст. 26 КЗпП):

- Для осіб, які не досягли 18 р.
- Молодих робітників, після закінчення професійних навчально-виховних закладів;
- Молодих спеціалістів після закінчення ВНЗ;
- Осіб, звільнених у запас після військової служби;
- Інвалідів, направлених на роботу відповідно до рекомендацій медико-соціальної експертизи.

Трудові відносини між мед. працівником і ЗОЗ обов'язково повинні бути письмово оформлені у вигляді трудового договору.

До початку роботи на посаді мед працівника ознайомлюють з посадовими обов'язками (які закріплені в посадових інструкціях, копію якої дають на руки працівнику), правилами внутрішнього розпорядку, умовами праці, тощо.

Також особа може крім виконання своєї основної роботи працювати за сумісництвом.

Особливу увагу кадровій службі слід приділяти вимогам законодавства при веденні трудових книжок. З 10.06.2021 року ЗУ «Про електронні трудові книжки» (від 05.02.2021 № 1217-IX).

5. Переміщення та переведення на інше місце в галузі ОЗ

Ст. 31 КЗпП забороняє власнику або уповноваженому ним органу вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої трудовим договором. Але за певних обставин може виникнути потреба в зміні умов трудового договору. Зі змісту ст. 32 КЗпП можна зробити висновок про існування трьох видів зміни умов трудового договору в галузі охорони здоров'я:

- 1) переміщення на інше робоче місце;
- 2) переведення на іншу роботу;
- 3) зміна істотних умов праці.

Переміщення — це доручення медичному працівникові роботи на іншому робочому місці, в іншому структурному підрозділі у тій самій місцевості, на іншому механізмі або агрегаті у межах спеціальності, кваліфікації чи посади, обумовленої трудовим договором (частина друга ст. 32 КЗпП).

Переміщення не потребує згоди медичного працівника, **отже, відмова від переміщення вважається порушенням трудової дисципліни**. Однак власник не має права переміщати медичного працівника на роботу, протипоказану йому за станом здоров'я.

Переведення на іншу роботу- це доручення медичному працівникові роботи, що не відповідає спеціальності, кваліфікації або посаді, обумовленої трудовим договором. (можливе за наявності спеціальної освіти)

Переведення на іншу роботу можливе лише за згодою медичного працівника, за винятком випадків, передбачених ст. 33 КЗпП. Таким чином, за загальним правилом **відмова від переведення не є порушенням трудової дисципліни**.

Види переведень на іншу роботу в галузі охорони здоров'я:

- залежно від терміну: постійні та тимчасові;

- за територіальною ознакою: переведення в межах підприємства, закладу, організації тощо, переведення на інше підприємство, переведення на роботу в іншу місцевість, у тому числі разом з підприємством, закладом, організацією тощо;

- за чією ініціативою: з ініціативи власника або медичного працівника.

Відповідно до ст. 33 КЗпП, тимчасове переведення медичного працівника на іншу роботу можливе тільки за його згодою.

Без згоди медичного працівника — термін до 1 міс, якщо така робота не протипоказана йому за станом здоров'я, лише для відвернення або ліквідації наслідків стихійного лиха, епідемій, епізоотій, виробничих аварій, а також інших обставин, які ставлять або можуть поставити під загрозу життя чи нормальні життєві умови людей. Але у зазначених випадках **забороняється без згоди тимчасово переводити на іншу роботу вагітних, жінок, що мають дитину-інваліда або дитину віком до 6 років, а також осіб віком до 18 років.**

Відповідно до частини третьої ст. 32 КЗпП, у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці допускається **зміна істотних умов праці** при продовженні роботи за тією самою спеціальністю, кваліфікацією чи посадою. До істотних умов праці належать: системи та розміри оплати праці, пільги, режим роботи, встановлення або скасування неповного робочого часу, суміщення професій, зміна розрядів і найменування посад тощо (наприклад, раціоналізація робочих місць, перехід на бригадну форму, впровадження передових методів, технологій, переведення медичного працівника на контрактну форму трудового договору). **Про зміну істотних умов праці медичний працівник має бути повідомлений не пізніше ніж за 2 міс.** Якщо він не згоден на продовження роботи в нових умовах, то трудовий договір припиняється.

6. Відсторонення від роботи мед. працівників

Згідно зі ст. 21 і 139 КЗпП, медичний працівник, який уклав трудовий договір, зобов'язаний виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства, установи, організації, виконувати розпорядження власника або уповноваженого ним органу, додержувати трудової і технологічної дисципліни, вимог нормативних актів про охорону праці.

Власник або уповноважений ним орган зобов'язаний забезпечувати медичному працівникові умови праці, необхідні для виконання роботи; забезпечувати трудову й виробничу дисципліну, неухильно додержувати законодавства про працю і правил охорони праці.

Ст. 159 КЗпП зобов'язує медичного працівника знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці, а ст. 160 КЗпП вимагає від власника або уповноваженого ним органу здійснення постійного контролю за додержанням працівниками вимог нормативних актів про охорону праці.

Ст. 46 КЗпП передбачено випадки, коли власник або уповноважений ним орган може відсторонити медичного працівника від роботи у зв'язку з невиконанням зобов'язань. Відсторонення від роботи можливе:

- 1) у разі появи на роботі в нетверезому стані або стані наркотичного чи токсичного сп'яніння;
- 2) у разі відмови або ухилення від обов'язкових медичних оглядів, навчання, інструктажу і перевірки знань з охорони праці та протипожежної охорони;
- 3) в інших випадках, передбачених законодавством.

Відсторонення передбачає недопущення медичного працівника на певний термін до роботи, яку він зобов'язався виконувати відповідно до трудового договору. Варто зазначити, що в разі відсторонення від роботи трудові правовідносини та дія трудового договору тривають, хоча медичний працівник тимчасово до роботи і не допускається.

Відсторонення застосовують як тимчасовий захід до прийняття остаточного рішення про можливість чи неможливість виконання медичним працівником передбаченої трудовим договором роботи або перебування його на певній посаді. Після закінчення терміну медичного працівника, залежно від наявних підстав, можуть допустити до роботи, перевести на іншу роботу або звільнити.

Працівник після відсторонення від роботи може бути тимчасово або постійно переведений на іншу роботу, наприклад за результатами обов'язкового медичного огляду, якщо в медичному висновку буде зазначено про неспроможність медичного працівника виконувати передбачену трудовим договором роботу через стан здоров'я.

Додаткові підстави для відсторонення та умови оплати цього періоду можуть бути передбачені в укладеному договорі, оскільки в частині третій ст. 21 КЗпП зазначено, що в контракті права, обов'язки, умови організації праці, матеріального забезпечення та відповідальність сторін можуть встановлюватись угодою сторін.

7. Робочий час, його види. Тривалість робочого часу в ЗОЗ

Робочий час- це встановлений законодавством відрізок календарного часу, протягом якого працівник відповідно до правил втр , графіку роботи, та умов трудового договору повинен виконувати свої трудові відносини (ст. 45 Конституції України).

Стаття 50. Норма тривалості робочого часу

Нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень.

Підприємства і організації при укладенні колективного договору можуть встановлювати меншу норму тривалості робочого часу, ніж передбачено в частині першій цієї статті.

Стаття 51. Скорочена тривалість робочого часу

Скорочена тривалість робочого часу встановлюється:

1) для працівників віком від 16 до 18 років - 36 годин на тиждень, для осіб віком від 15 до 16 років (учнів віком від 14 до 15 років, які працюють в період канікул) - 24 години на тиждень.

Тривалість робочого часу учнів, які працюють протягом навчального року у вільний від навчання час, не може перевищувати половини максимальної тривалості робочого часу, передбаченої в абзаці першому цього пункту для осіб відповідного віку;

2) для працівників, зайнятих на роботах з шкідливими умовами праці, - не більш як 36 годин на тиждень.

Законодавством встановлюється скорочена тривалість робочого часу для окремих категорій працівників (учителів, лікарів та інших).

Скорочена тривалість робочого часу може встановлюватися за рахунок власних коштів підприємств, установ, організацій для працівників, які мають дітей віком до чотирнадцяти років або дитину з інвалідністю, а також для одиноких матерів та батьків, які виховують дитину без батька (матері), у тому числі у разі тривалого перебування матері в лікарняному закладі.

Стаття 52. П'ятиденний і шестиденний робочий тиждень та тривалість щоденної роботи

Для працівників установлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями.

Стаття 53. Тривалість роботи напередодні святкових, неробочих і вихідних днів

Напередодні святкових і неробочих днів (стаття 73) тривалість роботи працівників, крім працівників, зазначених у статті 51 цього Кодексу, скорочується на одну годину як при п'ятиденному, так і при шестиденному робочому тижні.

Напередодні вихідних днів тривалість роботи при шестиденному робочому тижні не може перевищувати 5 годин.

Стаття 54. Тривалість роботи в нічний час

При роботі в нічний час встановлена тривалість роботи (зміни) скорочується на одну годину. Це правило не поширюється на працівників, для яких уже

передбачено скорочення робочого часу (пункт 2 частини першої і частина третя статті 51).

Нічним вважається час з 10 години вечора до 6 години ранку.

Стаття 55. Заборона роботи в нічний час

Забороняється залучення до роботи в нічний час:

- 1) вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років (стаття 176);
- 2) осіб, молодших вісімнадцяти років (стаття 192);
- 3) інших категорій працівників, передбачених законодавством.

Робота жінок в нічний час не допускається, за винятком випадків, передбачених статтею 175 цього Кодексу. Робота інвалідів у нічний час допускається лише за їх згодою і за умови, що це не суперечить медичним рекомендаціям (стаття 172).

Стаття 56. Неповний робочий час

За угодою між працівником і власником або уповноваженим ним органом може встановлюватись як при прийнятті на роботу, так і згодом неповний робочий день або неповний робочий тиждень. На просьбу вагітної жінки, жінки, яка має дитину віком до чотирнадцяти років або дитину-інваліда, в тому числі таку, що знаходиться під її опікуванням, або здійснює догляд за хворим членом сім'ї відповідно до медичного висновку, власник або уповноважений ним орган зобов'язаний встановлювати їй неповний робочий день або неповний робочий тиждень.

Оплата праці в цих випадках провадиться пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку.

Робота на умовах неповного робочого часу не тягне за собою будь-яких обмежень обсягу трудових прав працівників

Стаття 57. Початок і закінчення роботи

Час початку і закінчення щоденної роботи (зміни) передбачається правилами внутрішнього трудового розпорядку і графіками змінності у відповідності з законодавством.

Стаття 58. Робота змінами

При змінних роботах працівники чергуються в змінах рівномірно в порядку, встановленому правилами внутрішнього трудового розпорядку.

Перехід з однієї зміни в іншу, як правило, має відбуватися через кожний робочий тиждень в години, визначені графіками змінності.

Стаття 59. Перерви між змінами

Тривалість перерви в роботі між змінами має бути не меншою подвійної тривалості часу роботи в попередній зміні (включаючи і час перерви на обід). Призначення працівника на роботу протягом двох змін підряд забороняється.

Стаття 60. Гнучкий режим робочого часу

За письмовим погодженням між працівником і власником підприємства, установи, організації незалежно від форми власності або уповноваженим ним органом для працівника може встановлюватись гнучкий режим робочого часу, що передбачає саморегулювання працівником часу початку, закінчення роботи та тривалості робочого часу упродовж робочого дня, на визначений строк або безстроково, під час прийняття на роботу або пізніше.

На час загрози поширення епідемії, пандемії та/або у разі виникнення загрози збройної агресії, надзвичайної ситуації техногенного, природного чи іншого характеру гнучкий режим робочого часу може встановлюватися наказом (розпорядженням) власника або уповноваженого ним органу. З таким наказом (розпорядженням) працівник ознайомлюється протягом двох днів з дня його прийняття, але до запровадження гнучкого режиму робочого часу. У такому разі норми частини третьої статті 32 цього Кодексу не застосовуються.

Стаття 60-1. Надомна робота

Надомна робота - це форма організації праці, за якої робота виконується працівником за місцем його проживання або в інших визначених ним приміщеннях, що характеризуються наявністю закріпленої зони, технічних засобів (основних виробничих і невиробничих фондів, інструменту, приладів, інвентарю) або їх сукупності, необхідних для виробництва продукції, надання послуг, виконання робіт або функцій, передбачених установчими документами, але поза виробничими чи робочими приміщеннями власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу.

Типова форма трудового договору про надомну роботу затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері трудових відносин.

Стаття 60-2. Дистанційна робота

Дистанційна робота - це форма організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією власника або уповноваженого ним органу, в будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Типова форма трудового договору про дистанційну роботу затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері трудових відносин.

Укладення трудового договору про дистанційну роботу за наявності небезпечних і шкідливих виробничих (технологічних) факторів забороняється.

За погодженням між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом виконання дистанційної роботи може поєднуватися з виконанням працівником роботи на робочому місці у приміщенні чи на території власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу. Особливості поєднання дистанційної роботи з роботою на робочому місці у приміщенні чи на території власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу встановлюються трудовим договором про дистанційну роботу.

Порядок і строки забезпечення працівників, які виконують роботу дистанційно, необхідними для виконання ними своїх обов'язків обладнанням, програмно-технічними засобами, засобами захисту інформації та іншими засобами, порядок і строки подання такими працівниками звітів про виконану роботу, розмір, порядок і строки виплати працівникам компенсації за використання належних їм або орендованих ними обладнання, програмно-технічних засобів, засобів захисту інформації та інших засобів, порядок

відшкодування інших пов'язаних з виконанням дистанційної роботи витрат визначаються трудовим договором про дистанційну роботу.

У разі відсутності у трудовому договорі положення про забезпечення працівників необхідними для виконання ними своїх обов'язків обладнанням, програмно-технічними засобами, засобами захисту інформації та іншими засобами таке забезпечення покладається на власника або уповноважений ним орган, який організовує встановлення та технічне обслуговування відповідних засобів, а також оплачує витрати, пов'язані з цим.

8. Час відпочинку його види

Згідно зі ст. 45 Конституції України кожний працюючий має право на відпочинок. Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час.

Час відпочинку - це час, протягом якого працівник є вільним від виконання трудових обов'язків і може використовувати його на власний розсуд.

Перерва для відпочинку і харчування. Ця перерва не включається в робочий час. Час її початку і закінчення встановлюється правилами внутрішнього трудового розпорядку. Працівники використовують час перерви на свій розсуд і можуть на цей час відлучатися з місця роботи. На тих роботах, де через умови виробництва перерву встановити не можна, працівникові повинна бути надана можливість приймання їжі протягом робочого часу. Перелік таких робіт, порядок і місце приймання їжі встановлюються власником або уповноваженим ним органом за погодженням із профспілковим комітетом підприємства.

Щоденний (міжзмінний) відпочинок. Щоденний (міжзмінний) відпочинок — це відпочинок у роботі між закінченням одного робочого дня (робочої зміни) та початком наступного робочого дня (робочої зміни).

Вихідні дні (щотижневий безперервний відпочинок). Згідно зі ст. 67 КЗпП України при п'ятиденному робочому тижні працівникам надаються два вихідних дні на тиждень, а при шестиденному - один вихідний день. Загальним вихідним днем є неділя.

Робота у вихідні дні забороняється. Залучення окремих працівників до роботи у ці дні допускається тільки з дозволу виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника) підприємства, установи, організації і лише у виняткових випадках, зокрема:

Святковими і неробочими днями в Україні є (Ст. 73 КЗпП України):

1 січня - Новий рік

7 січня і 25 грудня - Різдво Христове

8 березня - Міжнародний жіночий день

1 травня - День праці
9 травня - День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні
(День перемоги)
28 червня - День Конституції України
24 серпня - День незалежності України
14 жовтня - День захисників і захисниць України.
Робота також не провадиться в дні релігійних свят:
7 січня і 25 грудня - Різдво Христове
один день (неділя) - Пасха (Великдень)
один день (неділя) - Трійця.

У святкові та неробочі дні допускаються роботи, припинення яких неможливе через виробничо-технічні умови (безперервно діючі підприємства), роботи, викликані необхідністю обслуговування населення. Робота у святковий, неробочий і вихідний день оплачується у подвійному розмірі.

Питання для самоконтролю

1. Які категорії працівників несуть спеціальну дисциплінарну відповідальність?
2. Порівняйте матеріальну відповідальність за трудовим правом і майнову відповідальність за цивільним правом.
3. Визначте сторони колективних трудових спорів (конфліктів)
4. Яка наступає юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону здоров'я. Назвіть види юридичної відповідальності.
5. Як здійснюється охорона праці в закладах охорони здоров'я.
6. Що є предметом в трудовому праві?
7. Між ким укладається колективний договір, чи обов'язково його укладати?
8. Як оформляються трудові відносини з працівниками?
9. Наведіть приклад переміщення медичного працівника.

10. Яка нормальна тривалість робочого часу працівників у період воєнного стану.
11. Дистанційна і надомна робота, це тотожні поняття? Чому?
12. Матеріальна відповідальність у закладі охорони здоров'я
13. Юридична відповідальність мед. працівників за порушення законодавства про охорону праці.

Задачі

1. Бойко М. був звернувся 20.10.2022 р. для працевлаштування на роботу на підприємство «Атем» штатним працівником. Він надав документи, які потрібні для працевлаштування крім трудової книжки. Підприємство відмовило Бойку М. у прийнятті на роботу. Чи правомірна відмова підприємства, чому?
2. Медична сестра терапевтичного відділення вирішила піти у відпустку з 01.10.2020, так як вона мала невикористану щорічну основну відпустку , в заяві вона вказала саме її. Роботодавець відмовив їй у наданні даної відпустки, мотивуючи це тим, що зараз не можна надати невикористану щорічну основну відпустку, запропонував їй переписати заяву на надання поточної щорічної основної відпустки. Чи правомірні дії роботодавця, чому?
3. Випускниця медичного коледжу Петренко Н. прийшла влаштовуватися на роботу в міську лікарню. Інспектор з кадрів переглянула документи для працевлаштування, вони були не всі, зокрема не було тимчасового військового посвідчення та мед. книжки Вона пояснила майбутньому працівнику, що потрібно стати на військовий облік, пройти мед.огляд і принести дані документи. Але Петренко Н. сказала, що мед.огляд пройде а на військовий облік ставати не буде, так як вона має неповнолітню дитину, яку виховує сама. У прийнятті на роботу їй було відмовлено. Чи правомірні дії інспектора з кадрів лікарні? Свою думку обгрунтуйте.
4. У міській лікарні було прийняте рішення (20.10.2022) про початок зміни і закінчення робочого часу з 21.10.2022. Працівники лікарні були доведені про зміни умов праці 20.10.2022. Чи порушені права працівників лікарні?

Література:

Нормативна:

Кодекс законів про працю України / Кодекс законів про працю України з постатейним матеріалом / відп. Ред.. В.М. Вакуленко, О.П.Товстенко .- К.: Юринком Інтер, 2005.- 1040 с.

Конституція України від 28 червня 1998 р. / Відомості Верховної Ради України 1996 - № 30.141 с.

Навчальна :

Основи права і законодавства в охороні здоров'я - Підручник
Л.Є.Братанюк, 2010 Медицина 83- 116с.

Основи права України – Навчальний посібник для медичних закладів освіти
О.І.Комаров 2004 Здоров'я 99 с.

Основи трудового права України : Курс лекцій / заряд проф.. П.Д.Пилипенка
– Львів, Магнолія плюс, 2004, -238

Допоміжна:

Основи правознавства – Навчальний посібник Авторський
колектив: В.П.Пастухов, В.Ф.Пеньківський та бін. 2005 Алерта 347 с.

Основи правознавства- Навчальний посібник В.П.Пастухов,
В.Ф.Пеньківський, М.Ю.Наум 2000 Знання 309 с.

Лекція № 6

Тема Основи кримінального права. Кримінальна відповідальність в охороні здоров'я.

Мета:

Після вивчення освітнього компонента *здобувачі освіти повинні знати:*

- головні загальнотеоретичні поняття кримінального права, їх тлумачення та категорії;
- завдання, мету та основні положення (принципи) кримінального права в Україні;
- основні правила та процедури прийняття рішень та складання для їх закріплення відповідних документів з усіх питань, що виникають під час їх розгляду.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- своєчасно та правильно виявляти, перевіряти та оцінювати докази та фактичні обставини, які виникають у процесі практичної роботи та життя;
- правильно вибирати та аналізувати правові норми в процесі їх

- фактичного застосування;
- приймати законні, обґрунтовані та доцільні рішення з усіх питань, які виникають повсякденно в реальному житті;
 - набути твердих навичок з використання отриманих знань у стандартних ситуаціях — під час виконання вправ, розв'язання задач, аналізу навчальних тестів, що дасть змогу орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях і приймати правильні рішення.

Здобувачі освіти повинні бути проінформовані про:

- зміни у законодавстві України;
- діяльність конгресів, симпозіумів, з'їздів, конференцій тощо, що стосуються законодавства України;

Результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

План лекції

1. Кримінальне право : поняття, предмет, завдання.
2. Загальна характеристика ККУ.
3. Злочини, поняття, ознаки, класифікація
4. Покарання. Система та види покарань.
5. Злочини в системі охорони здоров'я.

6. Примусові заходи мед. характеру та примусове лікування.

Зміст лекції:

1. Кримінальне право : поняття, предмет, завдання

Кримінальне право - галузь права України, це сукупність кримінальних норм, які визначають злочинність і караність діяння.

Кримінальне право походить від латинського терміна - злочин. В українській мові іноді цю галузь права називають "карне право" - слово "кара" - це покарання. Також їй відповідний кодекс називають Кримінальним кодексом (Кодексом про злочини). Злочин і покарання - це ті суспільні явища, що визначаються нормами кримінального права.

Єдиним джерелом кримінального права, що визначає злочинність і протиправні діяння, є Кримінальний кодекс України.

Ознаки кримінального права:

- його норми встановлюються лише Верховною Радою України
- воно проявляється в законах та Кримінальному кодексі України
- основними методами кримінального права є спеціальний (покарання особи за порушення кримінально-правової заборони)
- також властиві йому предмет і метод правового регулювання.

Предмет кримінального права це відносини, що виникають у зв'язку із вчиненням злочину і застосуванням за це певних покарань,

Метод – це сукупність засобів і способів, які застосовуються до особи, яка вчинила злочин (покарання особи).

Основне завдання (функція) кримінального права :

- охорона суспільного ладу;

- захист прав і свобод, честі і гідності громадян;
- захист власності, громад. порядку, довкілля.
- усунення порушень, що породжують злочини.

2. Загальна характеристика Кримінального кодексу України

ККУ – це НПА в якому визначені суспільно-небезпечні діяння (злочини) і встановлені конкретні міри покарання за їх вчинення.

Кримінальний кодекс України складається з 2 частин :

Загальна (відображаються завдання КК України, підстави кримінальної відповідальності, чинність закону в часі й просторі; поняття злочину та його види; співучасть у злочині, повторність і рецидив злочинів тощо).

Особлива (передбачає конкретизовані норми про відповідальність за окремі злочини і зазначені покарання щодо осіб, які їх вчинили. Ці норми передбачають, зокрема, відповідальність за злочини проти особи, її конституційних прав і свобод; власності; за злочини у сфері господарської діяльності; у сфері охорони довкілля; проти громадської безпеки, безпеки виробництва та транспорту; проти здоров'я населення, громадського порядку й моральності; авторитету органів державної влади та органів місцевого самоврядування; у сфері службової діяльності; проти правосуддя, порядку несення військової служби, проти миру та міжнародного правопорядку тощо).
Статті Особливої частини складаються з **трьох елементів: гіпотези, диспозиції, санкції.**

3.Злочини, поняття, ознаки, класифікація

Злочином є суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

Ознаки:

суспільна небезпека,

протиправність і

винність діяння.

караність діяння.

Склад злочину - це сукупність встановлених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних елементів, що дозволяють розглядати конкретне суспільно небезпечне діяння як злочин. Склад злочину - це логічна модель, що закріплює типові ознаки злочинного діяння.

Елементами складу злочину є:

1. об'єкт злочину;
2. об'єктивна сторона злочину;
3. суб'єкт злочину (особа, яка досягла 16 років, або від 14-до 16 р. за особливо тяжкі злочини ст.22 ККУ);
4. суб'єктивна сторона злочину.

Тільки наявність всіх цих елементів в сукупності є підставою для притягнення особи до кримінальної відповідальності. Відсутність в скоєному хоча б одного з вказаних елементів означає відсутність складу злочину і відсутність підстави для притягнення до кримінальної відповідальності.

Об'єкт злочину - це ті суспільні відносини і блага, які захищаються кримінальним законом від злочинних посягань.

Об'єктивна сторона злочину - ця зовнішня поведінка людини, яка виявляється в діянні, тобто дії (активній поведінці) або бездіяльності (пасивній поведінці). Абсолютна більшість злочинів скоюється шляхом дій. Проте, в деяких випадках злочином визнається бездіяльність (халатність посадовців, ненадання допомоги хворому особою медичного персоналу і т.п.).

Суб'єкт злочину - це особа, що вчинила злочин, який відповідає певним ознакам, що мають кримінально-правове значення. Суб'єктом злочину може бути тільки осудна особа, що досягла певного віку. За деякими видами злочинів суб'єктом можуть бути тільки окремі категорії населення (військовослужбовці, посадовці, раніше судимі і т.п.).

Суб'єктивна сторона злочину - це внутрішнє, психічне відношення особи до скоюваного суспільно небезпечного діяння (тобто вина). Злочином признається тільки винне діяння, без вини не може бути кримінальної відповідальності. В деяких випадках в суб'єктивну сторону окрім вини включається мотив (внутрішня спонука) і мета злочину (модель результату, досягнення якого прагне винен).

Стадії вчинення злочину:

1. Підготовка до злочину.
2. Замах на злочин (коли злочин не був доведений до кінця).
3. Закінчений злочин (діяння, які містять ознаки злочину і на які спрямована дія злочинця).

Співучасть у скоєнні злочину – це участь 2 і більше осіб у скоєнні злочину.

Види співучасті:

1. Проста (всі співучасники є виконавцями злочину)
2. Складна (у співучасників різні ролі у злочині)

Види злочинів за ступенем суспільної небезпеки виділяються:

- а) злочини невеликої тяжкості (до 2 років ув'яз. Або біль м'яке покарання);
- б) злочини середньої тяжкості (до 5 років);
- в) тяжкі злочини (до 10 років);
- г) особливо тяжкі злочини (понад 10 років або довічне).

4.Покарання. Система та види покарань

Кримінальне покарання – це особливий захід державного примусу, що застосовує суд від імені держави до особи, винної у скоєнні злочину, і полягає в обмеженні прав і свобод засудженого.

Ознаки:

1. Виноситься від імені держави (за вироком суду);
2. Несе суто особистий характер.
3. Тягне за собою судимість.

Система покарань — це закріплений у Кримінальному кодексі України обов'язковий для суду вичерпний перелік видів покарань, які розташовані у порядку зростання їхньої тяжкості.

Види покарань:

1. штраф;
2. позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
3. позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
4. громадські роботи;
5. виправні роботи;
6. службові обмеження для військовослужбовців;
7. конфіскація майна;
8. арешт;
9. обмеження волі;
10. тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців;
11. позбавлення волі на певний строк;
12. довічне позбавлення волі.

У кримінальному законі встановлену систему покарань класифіковано за їх юридичною значущістю на основні, додаткові покарання і такі, що можуть бути застосовані і як основні, і як додаткові (ст. 52 КК).

До основних відносяться:

громадські роботи,
виправні роботи,
службові обмеження для військовослужбовців,
арешт,
обмеження волі,
тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців,
позбавлення волі на певний строк,
довічне позбавлення волі

Додатковими покараннями є позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та конфіскація майна.

5. Злочини в системі охорони здоров'я

Основним об'єктом злочинів в системі охорони здоров'я є життя і здоров'я людини, додатковим – встановлений законодавством порядок надання мед. допомоги.

Злочини медичних працівників (професійні злочини):

Ст. 131- неналежне виконання професійних обов'язків,що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою

(Об'єкт – здоров'я людини.

Об. ст. – неналежне виконання своїх проф. обов'язків.

Суб'єкт – спеціальний (мед.працівник або інші)

Суб. ст. – самовпевненість, недбалість).

Кваліфікація злочину- це зараження 1 чи декількох осіб.

Ст. 132 – розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою;

(Об'єкт – здоров'я людини.

Об. ст. – розголошення відомостей про особу.

Суб'єкт – спеціальний (службова особа)

Суб. ст. – умисел, необережність).

Ст. 138 –Незаконну лікувальну діяльність ;

(Об'єкт – здоров'я людини її життя.

Об. ст. – діяльність без належних підстав.

Суб'єкт – спеціальний (особа без мед.освіти і т. п.)

Суб. ст. – умисел, з метою збагачення).

Ст. 139 –Ненадання допомоги хворому медичним працівником;

(Об'єкт – здоров'я людини її життя.

Об. ст. – не надання мед. допомоги.

Суб'єкт – спеціальний (особа з мед. освітою)

Суб. ст. – умисел.

Ст.140 -Неналежне виконання професійних обов'язків медичним чи фарм. працівником;

Ст.141- Порушення прав пацієнта (проведення мед. дослідів без згоди пацієнта);

Ст.142- Незаконне проведення дослідів над людиною(суб. може бути особа з мед. осв. або без, прямиї умисел,) ;

Ст.143- Порушення встановленого порядку трансплантації органів або тканин людини;

Ст.144- Насильницьке донорство;

Ст.145- Незаконне розголошення лікарської таємниці;

Ст.151- Незаконне вміщення до психіатричного закладу;

Ст.184- Порушення прав на безоплатну медичну допомогу;

Інші злочини, що небезпечні для життя та здоров'я особи

Ст. 134 – Незаконне проведення абортів (Аборт на пізніх стадіях (понад 12 тижн. вагітності).

Ст. 135 – Залишення в небезпеці (ДТП).

Ст. 136 – Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані (умисел, бездіяльність, кв.оз. смерть потерпілого).

6. Примусові заходи мед. характеру та примусове лікування

Примусовими заходами медичного характеру є надання амбулаторної психіатричної допомоги, поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння (злочин), що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною Кримінального кодексу України (далі – КК України), в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь (стаття 92 КК України).

Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані судом до осіб:

- які вчинили у стані неосудності суспільно небезпечні діяння;
- які вчинили у стані обмеженої осудності злочини;
- які вчинили злочин у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку або під час відбування покарання.

Відповідно до положень статті 94 КК України залежно від характеру та тяжкості захворювання, тяжкості вчиненого діяння, з урахуванням ступеня небезпечності психічно хворого для себе або інших осіб, суд може застосувати такі примусові заходи медичного характеру:

- надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним наглядом;
- госпіталізація до психіатричного закладу з посиленням наглядом;
- госпіталізація до психіатричного закладу із суворим наглядом.

Вибір конкретного методу вибирає суд без вказівки на тривалість перебування.

Примусові заходи медичного характеру можуть бути продовжені, змінені або скасовані (ст. 95 ККУ).

Примусове лікування може бути застосоване судом, незалежно від призначеного покарання, до осіб, які вчинили злочини та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб (алкоголізм, туберкульоз, венеричні зхтв ін.). Призначається за місцем відбування покарання.

Питання для самоконтролю:

1. Кримінально правові наслідки евтаназії.
2. Злочини проти життя та здоров'я особи.
3. Злочини проти здоров'я особи : поняття та наслідки.
4. Злочин це -
5. Статті особливої частини складаються з елементів (яких саме, що вони собою представляють)
6. Суспільні відносини і блага, які захищаються кримінальним законом від злочинних посягань це
7. Що таке евтаназії , які її кримінально правові наслідки
8. Медична сестра хірургічного відділення лікарні Марина помилково ввела хворій замість гіпертонічного розчину розчин формаліну. Виявивши помилку, вона не повідомила лікарів про те, що трапилося. Через якийсь час хвора померла. При своєчасному наданні кваліфікованої допомоги життя потерпілої могло бути врятоване. Варіант. Життя потерпілої врятувати було неможливо. Кваліфікуйте дії Марини.
9. У яких значеннях розглядається Кримінальне право України (коротко охарактеризуйте).
10. Сукупність встановлених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних елементів, що дозволяють розглядати конкретне суспільно небезпечне діяння як злочин це
11. Охарактеризуйте стадії вчинення злочину
12. Злочини проти життя та здоров'я особи (перелічити)

Задачі з кримінального права

1. Медична сестра хірургічного відділення лікарні Марина помилково ввела хворій замість гіпертонічного розчину розчин формаліну. Виявивши помилку, вона не повідомила лікарів про те, що трапилося. Через якийсь час хвора померла. При своєчасному наданні кваліфікованої допомоги життя потерпілої могло бути врятоване. Варіант. Життя потерпілої врятувати було неможливо. Кваліфікуйте дії Марини.
2. До фельдшера станції швидкої допомоги Соломії звернувся перехожий і сповістив, що у сквері лежить громадянин, в якого через одяг просочується кров, та сказав, що, мабуть, його підрізали. Соломія не оглянула хворого, не вжила заходів до його госпіталізації, не повідомила про сигнал чергового

лікаря. У хворого виявилось проникаюче поранення черевної порожнини. Кваліфікуйте дії Соломії.

3. Галина випадково прийняла отруту для сарани. Її батько звернувся за допомогою до фельдшера Генадія. Тільки-но повернувшись із віддаленої ділянки втомленим, Генадій відмовився йти до хворої, порадивши дати їй склянку рослинної олії. Батько повернувся додому і напоїв потерпілу олією. Однак стан її погіршився. Батько знову пішов до Генадія і вмовив його прийти до хворої. Однак уже було пізно: хвора померла. Кваліфікуйте дії за умовою задачі.

4. Одержавши пропозицію від Василя продати нирку, патологоанатом лікарні Євген погодився на це. Євген вилучив нирку у померлого Тиграна і передав її Василю, який заплатив за неї 5 тис. доларів. Кваліфікуйте дії за умовою задачі.

Література:

Нормативна

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. / Відомості Верховної Ради України – 1996,- № 30.- 141 с.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р./Відомості Верховна Рада України-2001,- № 25-26 -131с.

Навчальна :

Основи права і законодавства в охороні здоров'я -Підручник
Л.Є.Братанюк,2010 Медицина 244 с.

Основи права України – Навчальний посібник для медичних закладів освіти
О.І.Комаров 2004 Здоров'я 245 с.

Допоміжна:

Основи правознавства – Навчальний посібник Авторський
колектив:В.П.Пастухов,В.Ф.Пеньківський та ін..2005,- Алерта 352с.

Основи правознавства- Навчальний посібник
В.П.Пастухов,В.Ф.Пеньківський,М.Ю.Наум 2000,- Знання 381 с..

Лекція № 7

Тема Основи сімейного права. Медико-правові проблеми штучного запліднення. Основи права соціального захисту. Медичне обслуговування — одна з форм соціального забезпечення.

Мета:

Після вивчення освітнього компонента *здобувачі освіти повинні знати:*

- головні загальнотеоретичні поняття сімейного права та права соціального захисту, їх тлумачення та категорії;
- завдання, мету та основні положення (принципи), відповідно до яких здійснюються сімейні та соціальні правовідносини в Україні;
- основні правила та процедури прийняття рішень та складання для їх закріплення відповідних документів з усіх питань, що виникають під час їх розгляду.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- своєчасно та правильно виявляти, перевіряти та оцінювати докази та фактичні обставини, які виникають у процесі практичної роботи та життя;
- правильно вибирати та аналізувати правові норми в процесі їх фактичного застосування;
- приймати законні, обґрунтовані та доцільні рішення з усіх питань, які виникають повсякденно в реальному житті;
- набути твердих навичок з використання отриманих знань у стандартних ситуаціях — під час виконання вправ, розв'язання задач, аналізу навчальних тестів, що дасть змогу орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях і приймати правильні рішення.

Здобувачі освіти повинні бути проінформовані про:

- зміни у законодавстві України;
- діяльність конгресів, симпозіумів, з'їздів, конференцій тощо, що стосуються законодавства України;

Результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

План лекції

1. Сімейне право, поняття, предмет , система та принципи.
2. Загальна характеристика сімейного кодексу України.
3. Шлюб, поняття, порядок та умови укладення шлюбу.
4. Шлюбний договір, поняття та алгоритм складання шлюбного договору.
5. Права та обов'язки подружжя, батьків і дітей.
6. Право спільної сумісної власності на майно жінки та чоловіка , які не перебувають у шлюбі.
7. Підстави й умови припинення шлюбу.

8. Право соціального забезпечення: поняття, предмет, метод і система.
9. Конституція України про соціальний захист і соціальне забезпечення громадян.
10. Види соціального забезпечення.
11. Порядок встановлення груп інвалідності.
12. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Зміст лекції:

1. Сімейне право, поняття, предмет, система та принципи

Місце Сімейного права у правовій системі визначається науковцями неоднозначно.

Існує 2 основних підходи:

- 1) Сімейне право розглядається як самостійна галузь права;
- 2) Сімейне право як підгалузь Цивільного права.

Сімейне право – це самостійна галузь права, яка складається з правових норм, які регулюють сімейні і пов'язані з ними майнові відносини громадян, які виникають із шлюбу, кровного споріднення, прийняття дітей, належності до сім'ї.

Предмет сімейного права складають особисті немайнові та майнові відносини, які випливають із шлюбу, споріднення, усиновлення, опіки та піклування, прийняття дитини в сім'ю для виховання та з інших підстав, які не заборонені законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства.

Метод сімейного права — це сукупність засобів, прийомів, способів, за допомогою яких здійснюється юридичний вплив на вольову поведінку учасників сімейних відносин.

Система сімейного права –це структура, елементами якої є сімейно-правові норми та інститути.

Принципи сімейного права –це основні засади, відповідно до яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин:

- одношлюбність (громадяни можуть перебувати одночасно в одному шлюбі).
- свободі і добровільності укладення шлюбу.

- свобода розірвання шлюбу.
- рівність чоловіка і жінки в шлюбі.
- моральність і матеріальна підтримка нужденних членів сім'ї (батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття).

2. Загальна характеристика сімейного кодексу України

Основними джерелами сімейного права є Конституція України, Сімейний кодекс та інші нормативно-правові акти України. Так, Конституція України проголошує: «Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. Кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі і сім'ї» (ст. 51).

Сімейний кодекс України складається з двох частин - загальної та особливої. Загальна частина містить норми, що поширюються на всі сімейно-правові відносини. Особлива частина — це сукупність норм і принципів, кожен з яких регулює та охороняє окремий різновид сімейних відносин.

Розділ I. Загальні положення – містить дві глави: «Сім'я. Регулювання сімейних відносин» та «Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Захист сімейних прав та інтересів».

Розділ II. Шлюб. Права та обов'язки подружжя містить : «Загальні положення», «Державна реєстрація шлюбу», «Недійсність шлюбу», «Особисті немайнові права та обов'язки подружжя», «Право особистої приватної власності дружини та чоловіка», «Право спільної сумісної власності подружжя», «Права та обов'язки подружжя по утриманню», «Шлюбний договір», «Припинення шлюбу».

Розділ III. Права та обов'язки матері, батька і дитини : «Визначення походження дитини», «Особисті немайнові права і обов'язки батьків та дітей», «Права батьків і дітей на майно», «Обов'язок матері, батька утримувати дитину та його виконання», «Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина та його виконання», «Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків та його виконання».

Розділ IV. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування містить : «Усиновлення», «Опіка та піклування над дітьми», «Патронат над дітьми», «Прийомна сім'я», «Дитячий будинок сімейного типу».

Розділ V. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів «Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів», «Обов'язок по утриманню інших членів сім'ї та родичів».

Розділ VI. Особливості усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства.

Розділ VII. Прикінцеві положення. Закони та інші нормативно-правові акти в системі сімейного законодавства.

Сімейні відносини регулюються не тільки СК. В їх регулюванні велике значення мають і такі документи: Конвенція державної сімейної політики, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017, Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми»; Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р., тощо.

3. Шлюб, поняття, порядок та умови укладення шлюбу

Відповідно до ст. 21 СК України, **Шлюб** — це сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану. Таке визначення не розкриває повною мірою зміст цього поняття, але дає його лише в тих межах, в яких відносини шлюбу піддаються регламентації сімейно—правовими нормами.

Відповідно до Сімейного кодексу України умовами вступу в шлюб є:

- 1) взаємна вільна згода жінки та чоловіка на укладення шлюбу, тобто шлюб має бути добровільним;
- 2) досягнення особами, що бажають вступити в шлюб, на день реєстрації шлюбу шлюбного віку. Для жінки та чоловіка шлюбний вік становить — 18 років. При цьому СК України встановлює можливість вступу в шлюб особи, яка досягла 16 років, для чого їй (йому) необхідно отримати рішення суду про надання права на шлюб, якщо судом буде встановлено, що це відповідає її інтересам.

Перешкодами для укладення шлюбу є:

- 1) перебування в іншому шлюбі.
- 2) наявність між особами, що бажають одружитися, родинних зв'язків прямої лінії споріднення.
- 3) наявність між особами, що бажають укласти шлюб, відносин усиновлення.

4) недієздатність осіб (або особи), які бажають укласти шлюб. У разі укладення шлюбу з особою, яка визнана у встановленому законом порядку недієздатною, такий шлюб визнається недійсним (ч. 3 ст. 39 СК).

Порядок укладення шлюбу можна звести до наступних етапів:

1. Звернення до державного органу РАЦС жінки та чоловіка, що бажають укласти шлюб. СК України передбачає можливість подання відповідної заяви як особисто, так і через представників. Заява у разі подання її представниками осіб, що бажають зареєструвати шлюб, засвідчується нотаріально, а також до органів РАЦС подається нотаріально посвідчена довіреність, що засвідчує право представників на подання такої заяви. Заява про реєстрацію шлюбу є чинною протягом 3 місяців від дня її подання.

2. Ознайомлення осіб, які бажають зареєструвати шлюб, з їхніми правами та обов'язками. На органи РАЦС покладено обов'язок щодо ознайомлення осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, з їхніми правами та обов'язками як майбутнього подружжя і батьків

3. Прийняття державними органами РАЦС заяви за наявності всіх необхідних документів. При поданні заяви особи, які бажають зареєструвати шлюб, зобов'язані подати паспорти чи інші паспортні документи, а також документи про припинення попередніх (свідоцтво про розірвання шлюбу, свідоцтво про смерть одного з подружжя, судові рішення про визнання шлюбу недійсним). З моменту подання документів особи вважаються зарученими, але це не є підставою для виникнення сімейних прав та обов'язків.

Правові наслідки відмови наречених від шлюбу.

Відповідно до ст. 31 СК України якщо особою були понесені затрати на приготування до реєстрації шлюбу та весілля, то у разі відмови від шлюбу однієї із сторін, вона зобов'язана відшкодувати другій стороні ці затрати у повному обсязі.

Підставами для звільнення від відшкодування понесених затрат є :

— протиправна, аморальна поведінка нареченої (нареченого);

— приховання нею (ним) обставин, що мають для особи, що відмовилася від шлюбу, істотне значення (тяжка хвороба, наявність дитини)

Відповідно до п. 4 ст. 31 СК України, у разі відмови особи, яка одержала подарунок у зв'язку з майбутнім шлюбом, від шлюбу розірвання договору дарування здійснюється у судовому порядку.

Відповідно до ст. 32 СК України **реєстрація шлюбу** здійснюється після спливу одного місяця від дня подання заяви про реєстрацію шлюбу. До спливу цього строку реєстрація шлюбу може бути здійснена за наявності поважних причин та з дозволу керівника державного органу РАЦСу (переїзд на постійне проживання до іншої місцевості, довгострокове відрядження, перебування на стаціонарному лікуванні у зв'язку з тяжкою хворобою чи проведеною операцією тощо).

З моментом реєстрації шлюбу сімейне законодавство пов'язує момент виникнення прав та обов'язків подружжя. Документом, що підтверджує реєстрацію шлюбу, є Свідоцтво про шлюб.

4. Шлюбний договір, поняття та алгоритм складання шлюбного договору

Подружжя та особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, мають право на укладення шлюбного договору. Якщо стороною шлюбного договору є неповнолітня особа, на його укладання потрібна письмова згода її батьків або піклувальника, засвідчена нотаріусом.

Шлюбним договором регулюються майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки, а також майнові права та обов'язки подружжя як: батьків. Шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми, не може зменшувати обсяг прав дитини, встановлені законодавством, а також ставити одного з подружжя у надзвичайно не вигідне матеріальне становище. За шлюбним договором не може передаватися у власність одному з подружжя нерухоме та рухоме майно, право на яке підлягає державній реєстрації.

Шлюбний договір укладають у письмовій формі і нотаріально посвідчують.

Якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу, він набирає чинності у день реєстрації шлюбу.

Якщо шлюбний договір укладено подружжям, він набирає чинності у день його нотаріального посвідчення.

У шлюбному договорі може бути встановлено загальний строк його дії, а також строки тривалості окремих прав та обов'язків, чи цілість договору або окремих його умов і після припинення шлюбу.

Згідно зі ст. 97 СК України, у шлюбному договорі може бути визначене майно, яке дружина (чоловік) передає для використання на спільні потреби сім'ї, а також правовий режим майна, подарованого подружжю у зв'язку з реєстрацією шлюбу. Сторони можуть домовитися, що майно, набуте ними за час шлюбу, є його спільною частковою власністю або особистою власністю кожного з них, про можливий порядок поділу майна, у тому числі і в разі розірвання шлюбу і т. ін.

Якщо у зв'язку з укладанням шлюбу один із подружжя вселяється в житлове приміщення, яке належить іншому з подружжя, сторони у шлюбному договорі можуть домовитися про порядок користування ним. Окрім того, у разі розірвання шлюбу подружжя може домовитися про звільнення житлового приміщення тим із подружжя, хто вселився в нього, з виплатою грошової компенсації або без неї.

Ст. 100 СК України передбачає зміну умов шлюбного договору. Угода про зміну шлюбного договору нотаріально посвідчується. На вимогу одного з подружжя шлюбний договір за рішенням суду може бути змінений, якщо цього вимагають його інтереси, інтереси дітей, а також непрацездатних повнолітніх дочки, сина.

Ст. 101 СК України передбачає відмову від шлюбного договору. Права та обов'язки, встановлені шлюбним договором, припиняються в день подання до нотаріуса заяви про відмову від нього.

На вимогу одного з подружжя шлюбний договір може бути розірваний за рішенням суду на підставах, що мають істотне значення, зокрема в разі неможливості його виконання, а також може бути визнаний недійсним.

5. Права та обов'язки подружжя, батьків і дітей

Шлюб зумовлює існування особистих немайнових та майнових прав і обов'язків подружжя, дітей та інших членів сім'ї.

До особистих немайнових прав та обов'язків подружжя відноситься:

- право на материнство та батьківство;
- рівні права чоловіка та дружини на повагу до своєї індивідуальності, своїх звичок та уподобань;
- рівні права чоловіка та дружини на фізичний та духовний розвиток, на здобуття освіти, прояв своїх здібностей, на створення умов для праці та відпочинку;
- право на зміну прізвища;
- право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї;
- обов'язок подружжя турбуватися про сім'ю;
- право на свободу та особисту недоторканність, в тому числі право на припинення шлюбних відносин.

До майнових прав та обов'язків подружжя відноситься:

Право власності на майно:

- набуте нею, ним до шлюбу;
- майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але на підставі договору дарування або в порядку спадкування;
- майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але за кошти, які належали їй, йому особисто;
- речі індивідуального користування, в тому числі коштовності, навіть тоді, коли вони були придбані за рахунок спільних коштів подружжя;
- премії, нагороди, які вона, він одержали за особисті заслуги. Суд може визнати за другим з подружжя право на частку цієї премії, нагороди, якщо буде встановлено, що він своїми діями (ведення домашнього господарства, виховання дітей тощо) сприяв її одержанню;
- кошти, одержані як відшкодування за втрату (пошкодження) речі, яка їй, йому належала, а також як відшкодування завданої їй, йому моральної шкоди;
- страхові суми, одержані нею, ним за обов'язковим особистим страхуванням, а також за добровільним особистим страхуванням, якщо страхові внески сплачувалися за рахунок коштів, що були особистою приватною власністю кожного з них.

Подружжя має **права та обов'язки по взаємному утриманню**.

Право на утримання (аліменти) має той із подружжя, який є непрацездатним, потребує матеріальної допомоги, за умови, що другий із подружжя може надавати матеріальну допомогу. Непрацездатним вважається той із подружжя, який досяг пенсійного віку, встановленого законом, або є інвалідом I, II чи III групи. Один із подружжя є таким, що потребує

матеріальної допомоги, якщо заробітна плата, пенсія, доходи від використання його майна, інші доходи не забезпечують йому прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Утримання одному з подружжя надається другим із подружжя у натуральній або грошовій формі за їхньою згодою.

Права і обов'язки дитини відносяться:

- право дитини на належне батьківське виховання;
- право противитися неналежному виконанню батьками своїх обов'язків щодо неї;
- право звернутися за захистом своїх прав та інтересів до органу опіки та піклування, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій, а також безпосередньо до суду, якщо вона досягла чотирнадцяти років.
- Право визначати своє місце проживання (вік дитини 14 років, якщо батьки живуть окремо).
- Піклуватися і допомагати про своїх батьків

Майнові права батьків та дітей

Батьки і діти, зокрема ті, які спільно проживають, можуть бути самостійними власниками майна.

Майно, придбане батьками або одним із них для забезпечення розвитку, навчання та виховання дитини (одяг, інші речі особистого вжитку, іграшки, книги, музичні інструменти, спортивне обладнання тощо), є власністю дитини.

Майно, набуте батьками і дітьми за рахунок їхньої спільної праці чи спільних коштів, належить їм на праві спільної сумісної власності.

Батьки зобов'язані передати у користування дитини майно, яке має забезпечити її виховання та розвиток.

6. Право спільної сумісної власності на майно жінки та чоловіка , які не перебувають у шлюбі

Відповідно до вимог ст. 74 СК України, якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними.

Отже для застосування до майнових відносин осіб, що перебувають у фактичному шлюбі ст. 74 СК України, ці стосунки мають володіти такими ознаками:

- відбуваються між чоловіком та жінкою;
- ці чоловік та жінка не перебувають у будь-якому іншому шлюбі;
- між ними склалися усталені відносини, характерні для подружжя.

На майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, поширюються положення глави 8 СК України. Фактичні подружжя вправі закріпити режим майна, набутого під час спільного проживання, порядок користування роздільним майном жінки та чоловіка, правила, що стосуються витрат на утримання майна.

Чоловік і жінка мають право поділити майно:

1. за взаємною згодою;
2. шляхом укладення нотаріально посвідченого договору;
3. шляхом звернення до суду з позовом про визнання факту проживання однією сім'єю, визнання майна спільною сумісною власністю і поділ такого майна.

7. Підстави й умови припинення шлюбу

Припинення шлюбу – це припинення правовідносин між подружжям.

Шлюб може бути припинено та у результаті його розірвання, яке здійснюється за ініціативою одного з подружжя або за спільною заявою подружжя.

Шлюб припиняється :

- унаслідок смерті одного з подружжя або оголошення його померлим
- за спільною заявою подружжя або одного з них (статті 106, 107 Сімейного кодексу України (далі - СК України));
- за спільною заявою подружжя (або за позовом одного з подружжя) на підставі рішення суду (статті 109, 110 СК України).
- Визнання шлюбу недійсним (у судовому порядку виноситься рішення) (не досягли віку, уже перебув. У шлюбі, недієздатною особою, між усиновителем і усиновленим).

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення понять “шлюб” і “сім'я”.
2. Які перешкоди встановлені законодавством до вступу в шлюб?
3. Визначіть поняття та предмет правового регулювання сімейного права України.
4. Що слід розуміти під сім'єю за сімейним законодавством?
5. Перерахуйте права та обов'язки подружжя?

6. Назвіть основні права та обов'язки матері, батька і дитини.
7. Визначте зміст шлюбного договору. Які питання не можуть бути предметом шлюбного договору?
8. На які предмети (речі, майно) чоловік і дружина мають право особистої приватної власності, а на які — право сумісної власності?
9. Який порядок припинення шлюбу

Лекція № 8

Тема Основи права соціального захисту. Медичне обслуговування — одна з форм соціального забезпечення.

Мета:

Після вивчення освітнього компонента *здобувачі освіти повинні знати:*

- головні загальнотеоретичні поняття права соціального захисту, їх тлумачення та категорії;
- завдання, мету та основні положення (принципи), відповідно до яких здійснюються соціальні правовідносини в Україні;
- основні правила та процедури прийняття рішень та складання для їх закріплення відповідних документів з усіх питань, що виникають під час їх розгляду.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- своєчасно та правильно виявляти, перевіряти та оцінювати докази та фактичні обставини, які виникають у процесі практичної роботи та життя;
- правильно вибирати та аналізувати правові норми в процесі їх фактичного застосування;
- приймати законні, обґрунтовані та доцільні рішення з усіх питань, які виникають повсякденно в реальному житті;
- набути твердих навичок з використання отриманих знань у стандартних ситуаціях — під час виконання вправ, розв'язання задач, аналізу навчальних тестів, що дасть змогу орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях і приймати правильні рішення.

Здобувачі освіти повинні бути проінформовані про:

- зміни у законодавстві України;
- діяльність конгресів, симпозіумів, з'їздів, конференцій тощо, що стосуються законодавства України;

Результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

План лекції

1. Право соціального забезпечення: поняття, предмет, метод і система.
2. Конституція України про соціальний захист і соціальне забезпечення громадян.
3. Види соціального забезпечення.
4. Порядок встановлення груп інвалідності.
5. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Зміст лекції:

Основи права соціального захисту. Медичне обслуговування — одна з форм соціального забезпечення

1. Право соціального забезпечення: поняття, предмет, метод і система

Право соціального забезпечення – це система правових норм, які регулюють суспільні відносини з матеріального забезпечення, надання соціальних послуг за рахунок спеціально створених фінансових джерел особам, які зазнали соціального ризику.

Під **предметом** права розуміють сукупність суспільних відносин, які можна і потрібно врегулювати правом.

Предмет права соціального забезпечення формують відносини:

1. Матеріальні розподільчі (майнові). До них відносять пенсійні відносини по забезпечення громадян страховими та державними пенсіями, відносини із забезпечення страховими та державними допомогами, відносини з надання соціальних послуг непрацездатним, інвалідам та особам похилого віку.

2. Відносини з соціального страхування. Йдеться про коло осіб, які підлягають обов'язковому страхуванню.

3. Процедурні відносини. Це відносини з приводу встановлення юридичних фактів, які мають значення при вирішенні питання про право на той чи інший вид забезпечення.

4. Процесуальні відносини, які виникають з приводу поновлення порушеного права громадянина на той чи інший вид соціального забезпечення.

Таким чином, весь комплекс вищевказаних відносин становить предмет самостійної галузі – права соціального забезпечення

Метод правового регул. –це сукуп засобів , за допомогою яких держава забезпечує необхідну поведінку учасників правовідносин.

Система: 1. Загальна (пн що визнач. права громадян, принципи соц. забезпеч.)

2. Особлива частина (умови, порядок надання соц. забезпеч)

2. Конституція України про соціальний захист і соціальне забезпечення громадян.

Статтею 46 Конституції України передбачено: "Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організація, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

3. Види соціального забезпечення

Соціальний захист (соціальне забезпечення) — система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо).

Основними видами соціального забезпечення є:

- пенсійне забезпечення;
- соціальне страхування;
- допомога сім'ям з дітьми;
- інші види соціальної допомоги;
- утримання установ соціального забезпечення.

4. Порядок встановлення груп інвалідності

Відповідно до статті 1 Закону України "Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні" **інвалідність** - міра втрати здоров'я у зв'язку із захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності особи, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав на рівні з іншими громадянами та забезпечити їй соціальний захист.

Група інвалідності - це ступінь стійкого розладу функцій організму, зумовленого захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами, та можливого обмеження життєдіяльності при взаємодії із зовнішнім середовищем внаслідок втрати здоров'я.

Особі, визнаній особою з інвалідністю, залежно від ступеня розладу функцій органів і систем організму та обмеження її життєдіяльності встановлюється перша, друга чи третя група інвалідності.

До **I групи** належать особи з найважчим станом здоров'я, які повністю не здатні до самообслуговування, потребують постійного стороннього нагляду, догляду або допомоги, абсолютно залежні від інших осіб у виконанні життєво важливих соціально-побутових функцій або які частково здатні до виконання окремих елементів самообслуговування.

Підставою для встановлення **II групи** інвалідності є **стійкі, вираженої важкості функціональні порушення в організмі**, зумовлені захворюванням, травмою або вродженою вадою, що призводять до значного обмеження життєдіяльності особи, при збереженій здатності до самообслуговування та не спричиняють потреби в постійному сторонньому нагляді, догляді або допомозі.

Підставою для встановлення **III групи** інвалідності є стійкі, помірної важкості функціональні порушення в організмі, зумовлені захворюванням, наслідками травм або вродженими вадами, що призвели до помірно вираженого

обмеження життєдіяльності особи, в тому числі її працездатності, але потребують соціальної допомоги і соціального захисту.

Порядок встановлення інвалідності

Особи, за направленням лікувально-профілактичного закладу охорони здоров'я, після проведення діагностичних, лікувальних і реабілітаційних заходів за наявності відомостей, що підтверджують стійке порушення функцій організму, обумовлених захворюваннями, наслідками травм чи вродженими вадами, які спричиняють обмеження життєдіяльності, з метою встановлення інвалідності, мають право звернутися до **Медико-соціальної експертної комісії** за місцем їх проживання або лікування.

Огляд осіб, що звертаються для встановлення інвалідності, проводиться згідно з Положенням про медико-соціальну експертизу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 року № 1317.

Строки розгляду питання

Комісія проводить огляд тимчасово непрацездатної особи, що звернулася для проведення медико-соціальної експертизи, **протягом п'яти робочих днів з дня надходження направлення лікарсько-консультативної комісії** та приймає рішення про наявність чи відсутність інвалідності.

За наявності підстав для заочного проведення медико-соціальної експертизи, комісія проводить експертизу **протягом трьох робочих днів з дня надходження направлення лікарсько-консультативної комісії**. У разі коли Голова або окремі члени Комісії (навіть один член комісії) не згодні з прийнятим рішенням, окрема думка зазначається в Акті огляду Комісії, який подається у **триденний строк** обласній або центральній міській комісії.

Підстави для відмови

Найчастішими відмовами МСЕК для призначення групи інвалідності є:

1. Недообстеження, недостатність обґрунтування хвороби.
2. Відсутність деяких (уточнюючих) лікарських записів у зв'язку з чим неможливо визначити ступінь інвалідності.
3. Недостатність діагнозів чи симптомів тощо.

Оскарження рішення про відмову

Позасудовий порядок

Якщо хворому було **відмовлено в отриманні інвалідності**, або у разі незгоди з рішенням районної, міжрайонної, міської Комісії, особа має право подати письмову заяву (до якої додається копія висновку МСЕК) до обласних або центральних міських комісій, протягом місяця після одержання висновку МСЕК.

Після обстеження зазначені науково-дослідні установи складають консультативні висновки, які для Комісії мають **рекомендаційний характер**.

Судовий порядок

Рішення комісії може бути оскаржене до суду шляхом подання адміністративного позову до суду у **шестимісячний строк** з моменту прийняття МСЕК рішення. Відповідачем у даній справі буде відповідна МСЕК. Адміністративні справи з приводу оскарження рішення МСЕК, вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача, або адміністративним судом за **місцезнаходженням відповідача**.

5. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування

Конституція України Стаття 49. Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке право соціального захисту?
2. Які Ви знаєте джерела права соціального захисту?
3. Які Ви знаєте види соціального забезпечення?
4. Назвіть основні права та обов'язки громадян у галузі охорони здоров'я.
5. Які Ви знаєте нормативно-правові акти, що спрямовані на забезпечення прав громадян на охорону здоров'я і медико-санітарне обслуговування?
6. У яких випадках призначають пенсії за вислугу років?
7. Які види пенсій належать до категорії обов'язкових.

Тестові завдання

з сімейного права та права соціального забезпечення

Варіант 1

1. Назвіть НПА, що регулює сімейні відносини та прирівняні до них відносини України

- А) Господарський кодекс України
- Б) Кримінальний кодекс України
- В) Трудовий кодекс України
- Г) Сімейний кодекс України

2. Вкажіть зайве в переліку умов укладення шлюбу :

- А) Досягнення особою шлюбного віку
- Б) Наявність повної середньої освіти
- В) Неперебування особи в шлюбі
- Г) Вільна згода особи

3. Назвіть термін, після закінчення якого за загальним правилом реєструється шлюб:

- А) 15 днів після подання заяви
- Б) місяць від дня подання заяви
- В) два місяці від дня подання заяви
- Г) три місяці від дня подання заяви

4. Які особи не можуть перебувати в шлюбі:

- А) Особи які уклали повторний шлюб
- Б) Особи які мають дітей народжених позашлюбом
- В) Неповнорідні брат і сестра
- Г) Особи різниця у віці яких становить понад 30 років

5. Що з названого належить до особистих немайнових прав подружжя:

- А) Право на недоторканність житла
- Б) Право на інформацію
- В) Право на охорону здоров'я
- Г) Право на материнство, на батьківство

6. На праві спільної сумісної власності подружжю може належати майно набуте :

- А) У шлюбі за договором дарування
- Б) Під час спільного шлюбного життя
- В) У порядку спадкування
- Г) У шлюбі але за кошти здобуті до укладення шлюбу

7. До якого віку особа має правовий статус дитини:

- А) досягнення 12 р.
- Б) досягнення 14 р.
- В) досягнення 16 р.
- Г) досягнення 18 р.

8. Місце проживання дитини 14 років, якщо її батьки проживають окремо визначає:

- А) Спільна згода батьків
- Б) Один з батьків
- В) Спільна згода батьків і дитини
- Г) Дитина

9. З якого віку дитині позбавленій батьківської опіки , призначають піклувальника:

- А) З 10 р.
- Б) З 12 р.
- В) З 14 р.
- Г) З 16 р.

10. Право на шлюб можуть отримати жінки, які досягли :

- А) 14 р.
- Б) 15 р.
- В) 17 р.
- Г) 18 р.

11. За невиконання обов'язків з виховання дитини до батьків можуть бути застосовані такі заходи:

- А) Накладення стягнення у вигляді виправних робіт
- Б) Притягнення до дисциплінарної відповідальності
- В) Позбавлення батьківських прав
- Г) Притягнення до кримінальної відповідальності

12. Як називаються особи, які бажають вступити в шлюб після подачі заяви до РАЦУ:

- А) Заручиними
- Б) Подружжям
- В) Закоханими
- Г) Повінченими

13. Нормативно-правовий акт, який закріплює право кожної жінки на застосування методів штучного запліднення або імплантації зародка:

- А) Конституція України
- Б) Сімейний кодекс
- В) ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я»
- Г) Цивільний кодекс України

14. Принципами донорства репродуктивних клітин є:

- А) Добровільності
- Б) Збереження медичної таємниці
- В) Інформативності
- Г) Все вище перелічене

15. Соціальне забезпечення це

- А) система державних заходів з матеріального забезпечення громадян у разі навчання
- Б) система державних заходів з матеріального забезпечення громадян у разі старості
- В) система державних і суспільних заходів з матеріального забезпечення у разі старості, інвалідності, хвороби, втрати годувальника
- Г) система державних і суспільних заходів з матеріального забезпечення у разі інвалідності, хвороби.

16. Які групи інвалідності можуть бути встановлені відповідно до чинного законодавства України:

- А) перша
- Б) перша, друга
- В) перша, друга, третя
- Г) перша, друга, третя, четверта

17. Пенсія це

- А) регулярна грошова виплата, як матеріальне забезпечення на старості, інвалідності, за вислугу років у раз втрати годувальника
- Б) Система матеріального забезпечення і обслуговування громадян у разі старості інвалідності, у раз втрати годувальника та ін. випадках визначених законодавством
- В) виплата яку надають особі у разі перебування у складних життєвих ситуаціях

18. З якого віку чоловіки мають право на отримання пенсії за віком, при наявності страхового стажу 5 років:

- А) з 50 р.
- Б) з 55 р.
- В) з 60 р.
- Г) з 65 р.

19. Предмет права соціального забезпечення формують:

- А) Соціальні положення
- Б) Відносини
- В) Соціальні функції
- Г) Соціальні положення та функції

*Тестові завдання з сімейного права та права соціального
забезпечення*

Варіант 2

1. Вкажіть шлюбний вік для чоловіків згідно до чинного законодавства України

- A) 17 р.
- Б) 18 р.
- В) 20 р.
- Г) 22 р.

2. Хто уповноважений реєструвати укладення шлюбу:

- A) Нотаріус
- Б) Орган реєстрації актів цивільного стану
- В) Суд
- Г) Церква

3. Визначте зайве у переліку умов укладення шлюбу :

- A) не перебування у шлюбі
- Б) добровільність
- В) згода батьків осіб , які укладають шлюб
- Г) досягнення шлюбного віку

4. Визначте зайве у переліку підстав , за якими шлюб реєструється у день подання відповідної заяви:

- A) Палке кохання наречених
- Б) Вагітність нареченої
- В) Народження дитини нареченою
- Г) Наявність безпосередньої загрози для життя нареченої або нареченого

5. Яке перерахованих положень врегульовується шлюбним договором:

- A) Поділ майна в разі розірвання шлюбу
- Б) Відмова від аліментів на дітей в разі розірвання шлюбу
- В) Кількість дітей у сім'ї
- Г) Здобуття одним з подружжя вищої освіти

6. Що з названого є об'єктом сумісної власності подружжя:

- A) Квартира, придбана одним з подружжя до реєстрації шлюбу
- Б) Заробітна плата одного з подружжя
- В) Успадкована одним із подружжя колекція монет
- Г) Подарований одному з подружжя автомобіль

7. До якого віку особа має правовий статус дитина:

- A) 12 р.
- Б) 14 р.
- В) 16 р.
- Г) 18 р.

8. Який орган ухвалює рішення про позбавлення батьківських прав:

- A) Суд
- Б) Прокуратура
- В) Орган реєстрації актів цивільного стану
- Г) Орган опіки та піклування

9. З якого віку особа може звертатися до суду з приводу захисту своїх сімейних прав:

- A) З 14 р.
- Б) З 16 р.
- В) З 18 р.
- Г) З 20 р.

10. Під час вступу в шлюб жінка має змінити прізвище на чоловікове:

- A) так
- Б) ні
- В) це її право може змінювати а може й не змінювати

11. Особа, позбавлена батьківських прав:

- A) Перестає бути законним представником дитини
- Б) Звільняється від обов'язку утримувати дитину
- В) Не втрачає пільги що надаються сім'ям з дітьми
- Г) Усі варіанти вірні

12. Дитину, яку залишили в пологовому буд., інших закладах, може бути усиновлена після досягнення нею :

- A) Однорічного віку
- Б) Шестимісячного віку
- В) Трьохмісячного віку
- Г) Двомісячного віку

13. Реципієнтом при штучному заплідненні може бути:

- A) Повнолітня дієздатна жінка, вік якої не перевищує 40 років
- Б) Повнолітня правоздатна жінка, вік якої не перевищує 30 років
- В) Повнолітня дієздатна жінка, вік якої не перевищує 35 років
- Г) Повнолітня правоздатна жінка, вік якої не перевищує 45 років

14. Юридична сутність забезпечення сурогатного материнства полягає у:

- А) Правовому врегулюванні відносин біологічного батька з сурогатною матір'ю
- Б) Правовому врегулюванні відносин біологічних батьків з сурогатною матір'ю
- В) Правовому врегулюванні відносин біологічної матері з сурогатною матір'ю
- Г) Не потребує правового врегулювання

15. Форми соціального забезпечення:

- А) Державне страхування
- Б) Державне і соціальне страхування
- В) Кошти соціальних фондів, соц. допомога малозабезпеченим сім'ям.
- Г) Будинки для пристарілих
- Д) Все вище перелічене

16. Інвалідом вважається:

- А) Особа зі стійкими розладами функцій організму, зумовленого захворюванням чи травмою або вродженими дефектами
- Б) Особа зі стійкими розладами функцій організму, зумовленого захворюванням на СНІД
- В) Особа зі стійкими розладами функцій організму, зумовленого захворюванням чи травмою опорно-рухового апарату
- Г) Особа з порушеннями психіки, наркозалежний

17. Що з перерахованого не належить до виду трудової пенсії:

- А) Пенсія за вислугу років
- Б) пенсія по інвалідності
- В) пенсія в разі втрати годувальника
- Г) пенсія в разі втрати пенсійних документів

18. З якого віку жінки мають право на отримання пенсії за віком при наявності мінімального страхового стажу:

- А) з 50 р.
- Б) з 55 р.
- В) з 60 р.
- Г) з 65 р.

19. Відносини з приводу поновлення порушеного права:

- А) Процедурні
- Б) Майнові
- В) Процесуальні
- Г) Все перелічене вище

Література:

Нормативна

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. / Відомості Верховної Ради України – 1996,- № 30.- 141 с.

2.Сімейний кодекс України.- К.; Атака, 2002.- 80 с.

Навчальна :

Основи права і законодавства в охороні здоров'я -Підручник
Л.Є.Братанюк,2010 Медицина 340 с.

Основи права України – Навчальний посібник для медичних закладів освіти
О.І.Комаров 2004 Здоров'я 205 с.

Допоміжна:

Основи правознавства – Навчальний посібник Авторський
колектив:В.П.Пастухов,В.Ф.Пеньківський та ін..2005,- Алерта 352с.

Основи правознавства- Навчальний посібник В.П. Пастухов,
В.Ф.Пеньківський, М.Ю. Наум 2000, - Знання 381 с.

ЛЕКЦІЇ № 9

Тема Основи фінансового права України. Державна система медичної допомоги, її фінансування

Мета:

Після вивчення освітнього компонента *здобувачі освіти повинні знати:*

- головні загальнотеоретичні поняття фінансового права, їх тлумачення та категорії;
- завдання, мету та основні положення (принципи), відповідно до яких здійснюються фінансові правовідносини в Україні;
- основні правила та процедури прийняття рішень та складання для їх закріплення відповідних документів з усіх питань, що виникають під час їх розгляду.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- своєчасно та правильно виявляти, перевіряти та оцінювати докази та фактичні обставини, які виникають у процесі практичної роботи та життя;

- правильно вибирати та аналізувати правові норми в процесі їх фактичного застосування;
- приймати законні, обґрунтовані та доцільні рішення з усіх питань, які виникають повсякденно в реальному житті;
- набути твердих навичок з використання отриманих знань у стандартних ситуаціях — під час виконання вправ, розв'язання задач, аналізу навчальних тестів, що дасть змогу орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях і приймати правильні рішення.

Здобувачі освіти повинні бути проінформовані про:

- зміни у законодавстві України;
- діяльність конгресів, симпозіумів, з'їздів, конференцій тощо, що стосуються законодавства України;

Результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

План лекції

1. Фінансове право України: поняття і предмет правового регулювання.
2. Бюджет і бюджетна система.
3. Система оподаткування в Україні.
4. Благодійні надходження, основні поняття та види.

5. Державна система мед.допомоги, її фінансування.

Зміст лекції:

1. Фінансове право України: поняття і предмет правового регулювання

Фінансове право – це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають між державою та юридичними і фізичними особами з приводу формування, розподілу та перерозподілу і використання державою фондів грошових коштів.

Предметом регулювання фінансового права виступають суспільні відносини, що виникають у процесі діяльності органів держави та місцевого самоврядування з **приводу формування, розподілу та використання відповідних фондів грошових коштів, які необхідні для фінансування соціально-економічного розвитку держави.** Водночас, відносини, що виникають у процесі формування, розподілу та використання фондів коштів господарюючих суб'єктів і громадян фінансовим правом не регулюються.

2. Бюджет і бюджетна система

Для кожної країни державний бюджет є головною ланкою її фінансової системи, об'єднуючи головні доходи і витрати держави. Державний бюджет виражає економічні грошові відносини, що опосередковують процес формування, розподілу, перерозподілу та використання централізованого фонду коштів держави, і затверджується Верховною Радою України як закон.

Бюджет – план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду. Через

бюджет мобілізуються кошти підприємств різних форм власності і частково доходи населення.

Державний бюджет складається з 2 частин:

1. Доходи (формується за рахунок податків і надходжень від зовнішньоеконом. діяльності).
2. Видатки (кошти, які йдуть на утримання держ. апарату).

Порядок формування бюджетів і використання їх коштів встановлюється бюджетним законодавством, основними актами якого є Конституція України (статті 95-98) та Бюджетний Кодекс України.

Бюджетна система України – це сукупність державного та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права. Основою побудови бюджетної системи виступає адміністративно-територіальний поділ України.

До місцевих бюджетів належать бюджети:

Автономної Республіки Крим,
областей,
районнів
районів у містах

місцевого самоврядування (територіальних громад сіл, селищ, міст та їхніх об'єднань). Бюджетами місцевого самоврядування визнаються бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

Зведений бюджет включає в себе показники усіх бюджетів, що входять до бюджетної системи України. При цьому зведений бюджет затвердження Верховною Радою України чи іншим органом не потребує, оскільки кожна з його складових затверджується відповідним органом держави чи місцевого самоврядування.

З метою забезпечення єдності бюджетної системи України, Бюджетним кодексом передбачена бюджетна класифікація як єдине систематизоване згрупування доходів, видатків та фінансування бюджету відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів.

Бюджетний процес - це регламентована нормами права діяльність уповноважених органів державної влади та місцевого самоврядування, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконанням і контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, що складають бюджетну систему України.

Бюджетний період для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему України, становить один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того самого року (бюджетний рік).

Система оподаткування в Україні

Система оподаткування - це сукупність податків, зборів і платежів, що сплачуються до бюджетів і державних цільових фондів у встановленому законами України порядку; принципів, форм і методів їхнього встановлення, зміни чи скасування; дій, що забезпечують повну та своєчасну їхню сплату, контроль і відповідальність за порушення податкового законодавства¹.

Кожна держава встановлює власну систему оподаткування, тобто визначає платників податків, об'єкти оподаткування, ставки податків, види податків і порядок їх сплати. Тип системи оподаткування визначається співвідношенням чотирьох секторів формування податків і зборів (обов'язкових платежів): державного; комерційного; фінансового сектора; населення.

5. Поняття, функції та види податків

Податки і збори (обов'язкові платежі) – обов'язковий внесок до бюджету відповідного рівня або державного цільового фонду, здійснюваний платниками в певному розмірі, у чітко визначені строки і на умовах, що визначаються законами України про оподаткування.

Принципи оподаткування:

стимулювання науково-технічного прогресу, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високотехнологічної продукції — введення пільг щодо оподаткування прибутку (доходу), спрямованого на розвиток виробництва;

обов'язковості — впровадження правових норм щодо сплати податків і зборів та встановлення відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства;

рівнозначності і пропорційності — справляння податків здійснюються у певній частці від отриманого прибутку;

рівності – забезпечення однакового підходу до суб'єктів господарювання при визначенні обов'язків щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

соціальної справедливості – забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення шляхом запровадження економічно

обґрунтованого неоподаткованого мінімуму доходів громадян та застосування диференційованого і прогресивного оподаткування громадян, які отримують високі та надвисокі доходи;

стабільності – забезпечення незмінності податків і зборів протягом бюджетного року; з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його доходами;

рівномірності сплати — встановлення строків сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджету для фінансування витрат;

компетенції – встановлення і скасування податків і зборів (обов'язкових платежів), а також пільг їх платникам здійснюються відповідно до законодавства про оподаткування;

єдиного підходу – забезпечення єдиного підходу до розробки податкових законів;

доступності – забезпечення дохідливості норм податкового законодавства для платників податків і зборів (обов'язкових платежів).

Податкове право – це сукупність пн, які регулюють податкові відносини між державою і платниками податків

Загальнодержавні податки і збори:

податок на додану вартість;
податок на прибуток підприємств;
податок на доходи фізичних осіб;
державне мито;
податок на нерухоме майно (нерухомість);
плата (податок) за землю;
податок із власників транспортних засобів та інших самохідних машин;
збір на обов'язкове страхування;
збір на обов'язкове державне пенсійне страхування.

Місцеві податки та збори:

податок з реклами;
комунальний податок.
готельний збір;
збір за припаркування автотранспорту;
ринковий збір;
збір за видачу ордера на квартиру;
курортний збір;
збір за надання земельних ділянок.

Місцеві податки, механізм справляння та порядок їх сплати вводяться в дію сільськими, селищними, міськими радами відповідно до наведеного переліку і в межах граничних розмірів ставок, встановлених законами України.

За формою обкладення податки поділяють на:

прямі –сплачуються в процесі придбання та накопичення матеріальних ресурсів. Вони визначаються розміром об'єкта оподаткування, включаються до ціни товару і сплачуються виробником або власником.

непрямі (податки на споживання) – стягуються в процесі реалізації товарів чи послуг, включаються у вигляді надбавки до їхньої ціни та сплачуються споживачем, їх розмір для окремого платника прямо не залежить від його доходів.

До непрямих податків належать: податок на додану вартість, акцизний збір, мито, державне мито тощо.

4. Благодійні надходження, основні поняття та види

Основними видами благодійності є:

благодійні внески, гранти, дарунки, пожертвування, а також кошти, що надходять на виконання окремих доручень.

Форми, в яких благодійна допомога потрапляє до бюджетних установ, бувають різними. Вона може мати натуральну форму, тобто надходити у вигляді товарів, робіт або послуг. Інколи допомогу дають грошима.

Благодійництво – добровільна безкорислива пожертва фізичних та юридичних осіб у поданні набувачам матеріальної, фінансової, організаційної та іншої благодійної допомоги (ст. 1 Закону України «Про благодійництво»).

Бюджетні установи, одержуючи добровільні пожертвування або благодійну допомогу, повинні дотримуватися вимог Закону України «Про благодійництво». Тобто слід пам'ятати: благодійну допомогу приймають виключно на добровільній основі та з обов'язковим оформленням відповідної документації (актів, накладних) .

До різновидів благодійної допомоги належать і такі її форми, як меценатство та спонсорство.

Меценатство – добровільна безкорислива (матеріальна, фінансова, організаційна або інша) допомога фізичних осіб-меценатів.

Спонсор, як і меценат, також вкладає гроші у певні соціально-культурні проекти. Проте спонсорство має інші передумови і використовується для популяризації імені (найменування) спонсора (фіз- або юрособи), просування його товарного знака на ринок. Інакше кажучи, гроші вкладають, щоб отримати, врешті-решт, певний зиск.

Найпоширенішою практикою залучення спонсорської допомоги є участь у культурних акціях відомих людей України або будь-якого регіону. Наприклад, щоб зібрати кошти для автоматизації бібліотеки лікарні, місцева зірка сцени провела декілька благодійних концертів. Натомість бібліотека відкрила на власному web-сайті сторінку, присвячену цьому артистові.

Гуманітарна допомога – це цільова адресна безоплатна допомога є у грошовій, або натуральній формі, яку надають іноземні та вітчизняні донори з гуманних мотивів її отримувачам в Україні або за кордоном, які потребують цю допомогу через соціальну незахищеність, важке фінансове становище, тяжку хворобу конкретних фізичних осіб (ст. 1 Закону України «Про гуманітарну допомогу») або за наслідками стихійного лиха, аварій, техногенних та інших катастроф тощо, які загрожують життю та здоров'ю населення.

Як бачимо, у визначеній їй йдеться про отримувачів гуманітарної допомоги. Ними в Україні є лише юрособи, зареєстровані в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги за порядком, визначеним постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2000 р. № 543. Здебільшого це неприбуткові структури – громадські організації інвалідів, ветеранів війни та праці, благодійні, релігійні організації, реабілітаційні установи для інвалідів та дітей-інвалідів. Але ними можуть бути й установи та організації, що утримуються за рахунок державного або місцевих бюджетів.

Донорами гуманітарної допомоги є переважно іноземні юридичні або фізичні особи. За ст. 3 Закону України «Про гуманітарну допомогу», донор спочатку надсилає письмову препозицію про її надання. Саме письмова згода отримувача на одержання гуманітарної допомоги є підставою для здійснення її в Україні.

Матеріальні цінності на адресу отримувача гуманітарної допомоги, ідо перебувають під митним контролем, можна вільно використовувати лише після одержання митного оформлення та усіх: необхідних: дозволів зід МОЗ, карантинної служби, Держстандарту тощо.

Як вид надходжень гуманітарна допомога має специфічні особливості, але залежно від обставин та об'єктивних потреб її розподіляють за напрямками, переліченими уст. 4 Закону України «Про благодійництво».

Наприклад, гуманітарною допомогою можуть бути продукти харчування (з обмеженим терміном зберігання), предмети: медичного призначення, одяг, взуття, м'який інвентар, предмети: соціального призначення та реабілітації інвалідів, що надходять на адресу інтернатних закладів соціального захисту населення, охорони здоров'я, освіти тощо.

5. Державна система мед.допомоги, її фінансування

В системі заходів щодо поліпшення соціальної захищеності громадян важливе місце посідає забезпечення можливості одержати необхідну, своєчасну та якісну медичну допомогу.

Фінансування охорони здоров'я може бути:

- 1) бюджетним
- 2) соціальним
- 3) приватним

За **бюджетної системи фінансування** охорони здоров'я страхування або відсутнє зовсім, або є незначним. Бюджетна система фінансування передбачає використання коштів податкових надходжень до бюджету.

Соціальна система фінансування охорони здоров'я заснована на цільових внесках підприємств, працівників, на державних субсидіях. Причому внески підприємців є переважаючим джерелом надходжень. Незважаючи на те, що внески сплачують одержувачі доходів, існують винятки, які стосуються пенсіонерів та осіб з низьким рівнем доходів.

Для соціальної системи характерне співіснування державних систем охорони здоров'я і приватних систем.

У різних країнах питання про співіснування базових державних і приватних систем вирішується по-різному. Наприклад, у Німеччині передбачена можливість виходу певної категорії населення із державної системи та її участь у приватному страхуванні за умови контролю держави за його якістю. У Франції державна система не забезпечує повного відшкодування вартості лікування, що спонукає населення брати участь у приватному страхуванні. У Великій Британії поряд із тим, що все населення застраховане державою, у випадках, коли державне забезпечення не влаштовує громадян, з метою поліпшення обслуговування вони мають змогу взяти участь у приватному страхуванні.

У США фінансування охорони здоров'я базується майже виключно на платній основі, але певна частина населення, чії доходи нижчі за межу бідності (пенсіонери, малозабезпечені, інваліди), обслуговуються за державними програмами .

Організація охорони здоров'я, яка забезпечує право кожного громадянина на одержання медичної допомоги, може бути забезпечена системою страхової медицини.

За допомогою страхової медицини вирішуються питання гарантованості і доступності медичних послуг для широких верств населення, залучення додаткових ресурсів у сферу охорони здоров'я.

Страхова медицина охоплює фінансування наукових досліджень, підготовку медичних кадрів, витрати на розвиток матеріально-технічної бази лікувальних закладів, надання медичної допомоги населенню.

Медичне страхування пов'язане із компенсацією витрат громадян, які обумовлені одержанням медичної допомоги, а також інших витрат, спрямованих на підтримку здоров'я.

Соціальна та економічна ефективність медичного страхування залежить від того, наскільки глибоко і всебічно пророблено концепцію розвитку страхової медицини в країні.

Об'єктом медичного страхування є життя і здоров'я громадян. Мета його проведення полягає в забезпеченні громадянам у разі виникнення страхового випадку можливості одержання медичної допомоги за рахунок накопичених коштів і фінансування профілактичних заходів.

Медичне страхування може проводитися в обов'язковій і добровільній формах. Вибір форми медичного страхування в кожній країні залежить від конкретних економічних і культурно-історичних умов, від особливостей демографічних і соціальних показників, рівня захворюваності та інших факторів, які характеризують загальний стан здоров'я і рівень медичного обслуговування.

Фінансування охорони здоров'я здійснюється за рахунок Державного бюджету України, місцевих бюджетів, фондів медичного страхування, благодійних фондів та будь-яких інших джерел, не заборонених законодавством.

Заклади охорони здоров'я поряд із державним фінансуванням розвивають інші джерела фінансових надходжень, серед яких - страхові благодійні платежі, надходження від лікарняних кас, надання платних послуг, компенсаторні оплати, а також застосовують дозволені госпрозрахункові

механізми. Крім того, в загальній структурі фінансування охорони здоров'я розвивається приватний сектор надання медичних послуг.

Самофінансування, засноване на використанні власних фінансових ресурсів, є **основною формою фінансового забезпечення приватних медичних закладів**, що займаються комерційною діяльністю. Сьогодні більшість бюджетних закладів охорони здоров'я також мають право формувати власні кошти від надання платних послуг та здійснення іншої комерційної діяльності, дозволеної законодавством, включати їх до спеціального фонду кошторису та використовувати на потреби за цільовим призначенням. Упровадження механізмів комерційного самофінансування в діяльність закладів охорони здоров'я стало вимушеним кроком держави через дефіцит бюджетних фінансових ресурсів і неспроможність держави повноцінно утримувати даний сектор.

Чинне українське законодавство, окрім фінансування, передбачає й іншу форму фінансового забезпечення закладів охорони здоров'я:

Кредитування

Благодійництво та благодійна діяльність.

Світова практика використовує такі методи фінансування закладів охорони здоров'я:

1. Кошторисне фінансування - це виділення коштів на утримання закладів, установ і організацій охорони здоров'я, виконання певних програм і реалізацію певних заходів на підставі спеціального фінансового документа - кошторису. Сьогодні цей метод застосовується для фінансування більшості закладів охорони здоров'я, джерелом фінансування яких є бюджети.

2. Програмно-цільове фінансування передбачає визначення об'єктів, чітких цілей фінансування і необхідних ресурсів, дає можливість уникнути нецільового використання бюджетних коштів, забезпечити результативне їх витрачання та персональну відповідальність керівників закладів охорони здоров'я за досягнення соціальних результатів бюджетних програм.

3. Фінансування за надані медичні послуги є найточнішим методом визначення витрат, воно здійснюється як від передбачуваного (планового), так і від фактичного обсягу наданих послуг і пов'язане з розрахунком цін (тарифів). Формування механізму ціноутворення на медичні послуги в Україні є необхідним, оскільки, з одного боку, вартісна оцінка медичної допомоги стала необхідною у зв'язку з переходом до нових форм господарювання, а з другого - медичне страхування може бути впроваджене тільки за наявності показників вартості медичних послуг, які визначають величину страхових внесків. Разом з тим питання, пов'язані з ціноутворенням, далеко не вирішені.

Система заробітної плати медичного персоналу базується на встановленні:

- - схемних посадових окладів для відповідних категорій працівників;
- - підстав і розмірів підвищень схемного посадового окладу;
- - підстав, видів та розмірів доплат і надбавок.

Про цьому слід мати на увазі, що рамкові умови оплати праці працівників установ охорони здоров'я (як і інших працівників бюджетної сфери) встановлюються Кабінетом Міністрів України. Відповідними постановами Уряду затверджуються мінімальні й максимальні розміри посадових окладів відповідних категорій працівників, розміри підвищень схемних посадових окладів за наукові та почесні звання, за роботу в шкідливих умовах, розміри (максимальні) доплат і надбавок, загальні принципи здійснення матеріального стимулювання працівників установ охорони здоров'я (виплати премій та матеріальної допомоги).

Конкретні розміри посадових окладів медичного персоналу залежно від конкретних спеціальностей (лікарі-хірурги, лікарі-ендоскопісти, лікарі-анестезіологи, лікарі інших спеціальностей та ін.) та кваліфікаційної категорії (ті, які мають вищу кваліфікаційну категорію, другу кваліфікаційну категорію, без категорії), а також деталізовані умови оплати праці (із зазначенням підстав для встановлення відповідних доплат і надбавок, конкретних умов преміювання та виплати матеріальної допомоги і т. д.) затверджуються відповідними спільними наказами Міністерства праці та соціальної політики і Міністерства охорони здоров'я України.

У державній системі охорони здоров'я в останні роки відчутний дефіцит коштів. Бюджетне фінансування лікувально-профілактичних заходів здійснюється в обмежених розмірах, що значно ускладнює їх функціонування. За багатьма напрямками лікувальної та профілактичної діяльності медична допомога є платною. Відбувається нерегульоване та неконтрольоване зростання цін на медичні послуги. Поширюється неофіційний ринок надання медичної допомоги.

Як наслідок, загострюються проблеми медичного обслуговування населення. Вони можуть перетворитися на джерело гострого соціального напруження і тому потребують великої уваги з боку держави.

Важливим напрямом поліпшення фінансового забезпечення може стати створення і функціонування системи медичного страхування населення. Страхування громадян здійснюється за рахунок Державного бюджету України, коштів підприємств, установ і організацій та власних внесків громадян. Питання організації медичного страхування населення і використання страхових коштів вирішується згідно з законодавством.

У розвинутих країнах діють дві моделі фінансування охорони здоров'я: перша - державна, за якої фінансування здійснюється з державного бюджету. Таку модель застосовують Велика Британія, Канада, Італія, Австрія. Друга модель є змішаною бюджетно-страховою, яка передбачає фінансування цільових програм, а оплата медичної допомоги малозабезпеченим соціально незахи-

щеним верстам населення (пенсіонерам, дітям, студентам, інвалідам) здійснюється за рахунок держави і органів місцевого самоврядування. За тих, хто працює, платять підприємства й установи. Ця модель характерна для Фінляндії, Швеції, Норвегії, де держава фінансує до 70 % усіх витрат на охорону здоров'я, для США - до 50 %.

Питання для самоконтролю:

1. Що є предметом вивчення фінансового права?
2. Що таке бюджетний процес?
3. Показники яких бюджетів входять до зведеного бюджету України?
4. Які установи чи організації повністю утримуються за рахунок державного чи місцевого бюджету?
5. Охарактеризуйте державну систему медичної допомоги.
6. Особливості фінансування медичної галузі.
7. Приватна медицина та її суть.

Література:

Нормативна

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. / Відомості Верховної Ради України – 1996,- № 30.- 141 с.
2. Бюджетний кодекс України.- 2010 р..

Навчальна :

Основи права і законодавства в охороні здоров'я - Підручник
Л.Є.Братанюк, 2010 Медицина 340 с.

Основи права України – Навчальний посібник для медичних закладів освіти
О.І.Комаров 2004 Здоров'я 205 с.

Допоміжна:

Основи правознавства – Навчальний посібник Авторський
колектив: В.П.Пастухов, В.Ф.Пеньківський та ін.. 2005,- Алерта 352с.

Основи правознавства- Навчальний посібник
В.П.Пастухов, В.Ф.Пеньківський, М.Ю.Наум 2000,- Знання 381 с.

ЛЕКЦІЇ № 10

Тема Основи господарського права України. Приватна медична практика як вид спеціальної підприємницької діяльності

Мета:

Після вивчення освітнього компонента *здобувачі освіти повинні знати:*

- головні загальнотеоретичні поняття господарського права, їх тлумачення та категорії;
- завдання, мету та основні положення (принципи), відповідно до яких здійснюються господарські правовідносини в Україні;
- основні правила та процедури прийняття рішень та складання для їх закріплення відповідних документів з усіх питань, що виникають під час їх розгляду.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- своєчасно та правильно виявляти, перевіряти та оцінювати докази та фактичні обставини, які виникають у процесі практичної роботи та життя;
- правильно вибирати та аналізувати правові норми в процесі їх фактичного застосування;
- приймати законні, обґрунтовані та доцільні рішення з усіх питань, які виникають повсякденно в реальному житті;
- набути твердих навичок з використання отриманих знань у стандартних

ситуаціях — під час виконання вправ, розв'язання задач, аналізу навчальних тестів, що дасть змогу орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях і приймати правильні рішення.

Здобувачі освіти повинні бути проінформовані про:

- зміни у законодавстві України;
- діяльність конгресів, симпозіумів, з'їздів, конференцій тощо, що стосуються законодавства України;

Результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

План лекції

1. Господарське право України: поняття і предмет правового регулювання.
2. Господарський кодекс України.
3. Підприємницька діяльність в Україні.
4. Види підприємницької діяльності.

Зміст лекції:

1. Господарське право України: поняття і предмет правового регулювання. Господарський кодекс України

Господарське право — це сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Господарське право – це одна із галузей права яке за своїми цілями та змістом збігається з такими поняттями як "бізнес право", "комерційне право", "підприємницьке право" тощо.

Предметом господарського права є будь-яка господарська діяльність, тобто виробництво та реалізація продукції, виконання робіт і надання послуг з метою одержання прибутку чи без такої мети, яка здійснюється на території України суб'єктами господарювання всіх видів і форм власності, а також діяльність державних органів щодо управління економікою. Господарське право і найближче до нього за змістом цивільне право співвідносяться як загальне і спеціальне. Цивільне право визначає загальні засади регулювання майнових та особистих немайнових відносин, в які вступають фізичні та юридичні особи, а господарське — конкретизує цивільно-правові норми відносно конкретних сфер і видів господарської діяльності.

Господарське право як курс правової навчальної дисципліни, як правило більшість науковців у сфері господарського права, умовно поділяють на *загальну та особливу частини*.

До загальної частини віднесено: поняття господарського права, правове регулювання господарських відносин, учасників господарських відносин, підприємств, господарських товариств і майна суб'єктів господарювання, а також поняття господарсько-правових зобов'язань і господарських договорів а також відповідальність суб'єктів господарювання за правопорушення у сфері господарювання і правове регулювання банкрутства тощо.

До особливої частини входить правове регулювання відносин, які складаються при здійсненні окремих видів господарської діяльності (торговельної, банківської, інвестиційної, інноваційної, зовнішньоекономічної, іншої діяльності, поставок товарів, біржової торгівлі, капітального будівництва, транспорту тощо).

Головним джерелом ГП є **Господарський кодекс України** — Закон України, який визначає основні засади господарювання в Україні та регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Кодекс складається з 418 статей і 6 прикінцевих положень, згрупованих у 41 главу і 9 розділів:

- Розділ I Основні засади господарської діяльності
- Розділ II Суб'єкти господарювання
- Розділ III Майнова основа господарювання
- Розділ IV Господарські зобов'язання
- Розділ V Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання
- Розділ VI Особливості правового регулювання в окремих галузях господарювання
- Розділ VII Зовнішньоекономічна діяльність
- Розділ VIII Спеціальні режими господарювання
- Розділ IX Прикінцеві положення.

2. Підприємницька діяльність в Україні

Підприємництво- це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність із виробництва продукції, виконання робіт, яка здійсн. ФО і ЮО, зареєстрованими як суб'єкти підприєм. діяльн.

Ознаки:

1. Діяльн.з виробництва, викон. робіт, надання послуг.
2. Самостійність
3. Систематичність(скільки разів здійсн. діяльн, щоб вона стала підприємн.)
4. Ризик
5. Мета отримання прибутку.

Принципи:

1. Вільний вибір видів діяльності
2. залучен. майна і коштів юо(на добровільн. основі)
3. Вільне наймання працівників
- 4 Вільне розпорядження прибутком.

Державне регулювання підприємництва - це вплив держави на діяльність підприємств з метою сприяння та забезпеч. норм умов їхнього функціонування.

Механізм держ. регул. - це система заходів, розроблених державою, з урахуванням вимог ринку та інтересів суб'єктів підприємн. діяльності

Види мдр:

1. правовий
2. фінансовий
3. Стимулювання
- 4 підтримання
5. сприяння
- 6 контролю

3. Види підприємницької діяльності:

1. За ознакою предмета:

- Виробнича
- Невиробнича (викон.робіт, надання послуг, здійснен. транспорт перевезень, торгівля)

2. За ознакою суб'єкта:

- ПД без створен.юо (здійснюється ФО, які мають право здійсн. ПД) просте)
- ПД з створенням юо (складне)

3. Залежно від наявності обмежень:

- Вільна (не потріб.дозвіл держави) провод. за принципом: дозволено все, що не заборонено Законом.
- Дозвільна (потребує дозволу, ліцензії, патенту)

4. За ознакою законності:

- Легальна
- Тіньова

4. Приватна мед.практика як вид спеціальної мед. діяльності

Приватні медичні заклади – явище для України дедалі звичніше. З кожним роком їх кількість зростає.

Приватна (недержавна) клініка – це лікувальний заклад, який відрізняється від лікувальних закладів державної та комунальної форми власності тільки тим, що медична допомога в приватних клініках надається на платній основі.

До недержавних клінік ставляться ті ж вимоги, що і до інших лікувальних закладів, з тією лише відмінністю, що контроль за їх дотриманням з боку державних органів набагато жорсткіший.

Медична практика у приватних клініках здійснюється на підставі **ліцензії** на певний вид медичної практики за умови виконання клініками кваліфікаційних, організаційних та інших спеціальних вимог, установлених ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з медичної практики.

На сьогодні недержавні лікувальні заклади фактично можуть надавати всі види медичної допомоги на рівні з лікувальними закладами державної та комунальної форми власності. Але на законодавчому рівні існує низка обмежень, а саме:

- лікувальні заклади приватної форми власності позбавлені права видавати листки непрацездатності, які є невід'ємною частиною лікувального процесу як в умовах амбулаторії, так і в умовах стаціонару;

Тема недержавної медицини в Україні з правової точки зору є досить багатогранною й потребує окремого розгляду. Але на сьогодні очевидним є те, що законодавча база у сфері охорони здоров'я створювалась у часи, коли приватна медицина знаходилась у стадії становлення та ще не набула такого поширення, як у сьогоднішній день. Немає підстав стверджувати, що існуючі нормативно-правові акти перешкоджають діяльності приватних медичних клінік, проте й не сприяють розвитку приватної медицини в Україні.

Насамперед приватна клініка – це установа, в якій, окрім надання медичної допомоги, відбуваються ті ж процеси господарської діяльності, як і будь-якій іншій.

Юридичний супровід господарської діяльності полягає в договірній роботі: розроблення та правова експертиза договорів (постачання обладнання та медикаментів, співробітництво з іншими організаціями і таке інше), здійснення контролю за відповідністю до вимог законодавства наказів, інструкцій, положень та інших документів клініки тощо.

Іншим та об'ємнішим аспектом роботи юриста в клініці є супровід надання медичних послуг пацієнтам. Надання послуг у будь-якій сфері в більшості випадків потребує оформлення договірних відносин, форми яких напрацьовані та перевірені на практиці роками. Хочеться зауважити, що поняття медичної допомоги як послуги активно увійшло в наше життя протягом останніх років і набуло надзвичайної ваги, тому що воно стосується здоров'я та життя людини, тож і правовідносини в цій сфері є набагато складнішими та індивідуалізованими. У цій ситуації не можна недооцінювати важливість проінформованості, оформлення та передбачення спірних ситуацій і захисту прав як пацієнта, так і клініки в юридично правильно складеному договорі.

5. Припинення приватної медичної практики

Щодо ліквідації підприємства, то припинення підприємства здійснюється шляхом передання, всього або його частини свого майна, прав та обов'язків іншим юридичним особам – правонаступникам (злиття, приєднання, поділу, перетворення, виділу) або ліквідації. Рішення про припинення підприємства приймається виключно Засновником або іншим органом у випадках, передбачених діючим законодавством.

Ліквідація підприємства проводиться призначеною Засновником ліквідаційною комісією, а у випадку банкрутства та припинення діяльності підприємства за рішенням суду або господарського суду - ліквідаційною комісією, що призначається цими органами.

Питання для самоконтролю:

1. Продовжіть думку

1. Підставами виникнення господарських зобов'язань є....
2. Піприємництво – це ...
3. Розрізняють такі договірні господарські правопорушення.....
4. Розрізняють такі недоговірні господарські правопорушення.....
5. Згідно зі ст.133 ГКУ, основу правового режиму майна суб'єктів господарювання, на якій базується їх господарська діяльність, становлять право власності та інші майнові права, такі, як право господарського відання, а також право оперативного управління.

Право власності – це...

Право господарського відання – це...

Право оперативного управління – це

2. Завдання Тести

1. Господарський кодекс України має на меті:

- а) забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання;
- б) підвищити ефективність суспільного виробництва;
- в) врегулювати майнові та особисті немайнові відносини;
- г) встановити суспільний господарський порядок.

2. Господарський кодекс України:

- а) визначає основні засади господарювання України;
- б) встановлює коло господарських правовідносин;
- в) регулює господарські відносини;
- г) регулює фінансові відносини за участі суб'єктів господарювання, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів.

3. Під господарською діяльністю розуміють:

- а) діяльність посадових осіб відповідних органів держави;
- б) діяльність фізичних осіб у власному господарстві;
- в) діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають кінцеву визначеність.

4. Сферу господарських відносин становлять:

- а) господарсько-виробничі;
- б) господарсько-процесуальні відносини;
- в) організаційно-господарські відносини;
- г) внутрішньогосподарські відносини.

5. Ознаки господарської діяльності:

- а) здійснюється на професійних засадах;
- б) значна розгалуженість і наявність великої кількості нормативних актів;
- в) поєднання приватних інтересів виробника та публічних інтересів;
- г) результати реалізують за плату, тобто функціонують як товар.

6. За предметом розрізняють такі види господарської діяльності:

- а) невиробнича;
- б) виробнича;
- в) торгівельна;
- г) фінансова.

7. Залежно від ринку господарську діяльність поділяють на:

- а) за участю вітчизняних товаровиробників;
- б) інвестиційну;
- в) соціальну;
- г) зовнішньоекономічну.

8. В Україні можуть діяти підприємництва таких видів:

- а) приватне;
- б) колективне;
- в) комунальне;
- г) державне;
- г) змішане;
- д) казенне;
- е) індивідуальне;
- ж) кооперативне.

9. Підприємства можуть на добровільній засадах об'єднуватися в:

- а) асоціації;
- б) корпорації;
- в) консорціуми;
- г) концерни;
- г) угруповання;
- д) трести;
- е) трасти;
- є) колективні господарства;
- ж) індивідуальні господарства;
- з) приватні господарства.

10. Серед господарських товариств залежно від характеру їхньої відповідають розрізняють:

- а) товариства з повною відповідальністю;
- б) товариства з обмеженою відповідальністю;
- в) товариства з необмеженою відповідальністю;
- г) товариства з додатковою відповідальністю;
- г) товариства з видатковою відповідальністю;
- д) товариства з прибутковою відповідальністю;
- е) товариства без відповідальності;
- є) командитні товариства;
- ж) товариства із солідарною відповідальністю;
- з) товариства із солідною відповідальністю;
- и) товариства із не солідарною відповідальністю.

Література:

Нормативна

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. / Відомості Верховної Ради України – 1996,- № 30.- 141 с.
2. Господарський кодекс України.- 2003 р.

Навчальна :

Основи права і законодавства в охороні здоров'я - Підручник
Л.Є.Братанюк, 2010 Медицина 340 с.

Основи права України – Навчальний посібник для медичних закладів освіти
О.І.Комаров 2004 Здоров'я 205 с.

Допоміжна:

Основи правознавства – Навчальний посібник Авторський
колектив: В.П.Пастухов, В.Ф.Пеньківський та ін..2005,- Алерта 352с.

Основи правознавства- Навчальний посібник
В.П.Пастухов, В.Ф.Пеньківський, М.Ю.Наум 2000,- Знання 381 с.

